

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Životní situace dětí umístěných v Klokánku

BAKALAŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE

Autor: Denisa Semotánová

Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

České Budějovice 2017

Životní situace dětí umístěných v Klokánku

Abstrakt

Tato bakalářská práce je zaměřena na životní situace dětí umístěných v Klokánku. Klokánek je projekt Fondu ohrožených dětí, jehož cílem je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nemohou vrátit zpět ke svým rodičům, nebo dokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče.

Bakalářskou práci jsem v teoretické části rozdělila na 5 kapitol. V první kapitole popisuji pojmy dítě a rodina. Ve druhé kapitole se zabývám pojmem rodina, její význam a funkce. Dále vysvětluji sanaci rodiny její podmínky a právní rámec. Náhradní rodinná péče je popsána v kapitole čtvrté. Jako poslední kapitolu jsem zvolila fond ohrožených dětí. V bakalářské práci jsem použila kvalitativní typ, metodu dotazování. Jako techniku sběru dat jsem použila rozhovor s pomocí návodu, který jsem prováděla se sociálními pracovníci. Hlavním cílem výzkumné části bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou nejčastější důvody umístění dětí do zařízení Klokánek a možnosti jejich návratu po skončení pobytu v tomto zařízení.

V další kapitole jsou prezentovány výsledky výzkumu, které jsem zpracovala popisnou statistikou pomocí tabulek. V této části uvádím konkrétní výpovědi sociálních pracovníků.

Výsledky ukazují, že nejčastějším důvodem přijetí dětí do Klokánku je zanedbaná péče. Zanedbaná péče v rodině znamená ignorování základních životních potřeb dítěte, jako je potřeba bezpečí, lásky a přijetí. Dále z výzkumu vyplývá, že více než polovina dětí nadále v Klokánku zůstává.

Následující částí bakalářské práce je kapitola Diskuze, kde jsou jednotlivé výsledky interpretovány a porovnány s odbornou literaturou spolu s obdobným výzkumem.

Klíčová slova

Klokánek; náhradní rodinná péče; rodina; sociálně-právní ochrana dětí; zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

The Life Situation of Children Located in Klokánek

Abstract

The Bachelor thesis is focused on life circumstances of children sent to Klokánek. This institution is a Fund of Endangered Children project which aims at providing children with transitional family care instead of institutional upbringing until they can return back to their parents or until permanent foster care is found for them.

The theoretical part of the work is divided into 5 chapters. In the first chapter, the concepts of child and family are described. The second chapter deals with the concept of family, its role and function. The remediation of a family, its conditions and legislative framework are explained afterwards. Permanent foster care is described in the fourth chapter. The Fund of Endangered Children was chosen for the last chapter. The work makes use of qualitative type with questioning technique. A semi-structured interview carried out with social workers was used as a data collection technique. The principal objective of the research part of the work aimed at finding out the most common reasons for putting children into Klokánek and the possibilities of their return after the termination of their stay in that institution.

In another chapter, the results of the research are presented and processed using descriptive statistics with charts. This part includes the particular statements of the social workers.

The results show that the most frequent reason for admitting children to Klokánek is neglected care. It means ignoring basic life needs of children such as safety, love and acceptance. It also follows from the research that more than a half of the children keep staying at Klokánek.

The following part of the work is a chapter called Discussion in which individual results are interpreted and compared with literature and a similar research.

Key words

Klokánek; foster care; family; social and legal protection of children; institution for children requiring immediate help.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem Životní situace dětí umístěných v Klokánku jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2017

.....

Denisa Semotánová

Poděkování

V této části bych ráda poděkovala své vedoucí doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D. za odborné vedení, její ochotu a trpělivost při zpracování mé bakalářské práce.

Chtěla bych poděkovat i své rodině za pochopení a podporu, kterou mi poskytla po celou dobu mého studia.

Obsah

ÚVOD	8
1 SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Dítě a rodina	9
1.1.1 Vývoj osobnosti dítěte a jeho základní potřeby	9
1.1.2 Základní potřeby dítěte	12
1.2 Rodina, její význam a funkce	13
1.2.1 Definice rodiny	13
1.2.2 Funkce rodiny	14
1.2.3 Dysfunkční rodina	14
1.2.4 Charakteristika dysfunkčních vztahů	15
1.2.5 Poruchy rodičovství	15
1.3 Sanace rodiny	16
1.3.1 Definice sanace rodiny	16
1.3.2 Podmínky sanování rodin	16
1.3.3 Využitelné přístupy, postupy a techniky	18
1.3.4 Právní rámce sanace rodiny	18
1.4 Náhradní rodinná péče	19
1.4.1 Důvody umístění v náhradní rodinné péči	19
1.4.2 Definice zanedbávání péče o dítě	20
1.4.3 Rizikové faktory zanedbávání péče o dítě	20
1.4.4 Právní rámec zanedbávání péče o dítě v České Republice	21
1.4.5 Druhy náhradní rodinné péče	21
1.5 Fond ohrožených dětí a jeho zařízení Klokánek	25
1.5.1 Právní rámec zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	25
1.5.2 Služby ZDVOP	27
1.5.3 Zdroje financování ZDVOP	27
1.5.4 Základní činnosti	28
1.5.5 Funkce FOD	29
1.5.6 Důvody umístění do Klokánku	29

1.5.7	Podmínky přijetí dětí do Klokánku.....	30
1.5.8	Výhody Klokánků oproti ústavnímu systému	30
2	CÍL PRÁCE	32
2.1	Cíle výzkumu	32
2.2	Výzkumné otázky	32
3	METODIKA	33
3.1	Metodika výzkumu a výběru výzkumného souboru	33
3.2	Metoda získávání dat	34
3.3	Harmonogram výzkumu	34
4	VÝSLEDKY	35
4.1	Seznámení s komunikačními partnerkami	35
4.2	Charakteristika dětí	36
4.3	Nejčastější důvody přijetí dětí do Klokánku.....	42
4.3.1	Shrnutí.....	44
4.4	Nejčastější možnosti návratu dětí z Klokánku.....	45
4.4.1	Shrnutí:.....	47
4.5	Kontakt dětí se svými biologickými rodiči	48
4.5.1	Shrnutí.....	49
4.6	Způsoby umístění dětí do Klokánku	50
4.6.1	Shrnutí.....	52
4.7	Děti a pobyt v Klokánku	53
4.7.1	Shrnutí.....	54
5	DISKUZE	55
6	ZÁVĚR	57
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
8	PŘÍLOHY	63
9	SEZNAM ZKRATEK	65

1 ÚVOD

Všechny děti si přejí vyrůstat v milující rodině. V prostředí, kterým prolíná láska, na základech pevného zázemí, kde se všichni navzájem respektují a drží při sobě. Bohužel, ne všechny děti takové podmínky mají.

Zařízení Klokánek je náhradou domova. Měl by vytvářet rodinnou atmosféru a děti by se v něm měly cítit alespoň z poloviny tak, jako by to byl jejich pravý domov. Pro vypracování své bakalářské práce jsem vybrala téma, které se nazývá Životní situace dětí umístěných v Klokánku. Téma jsem zvolila proto, že mě daná problematika zajímá a chtěla bych zjistit, kam se děti z Klokánku nejčastěji vracejí.

Práce je rozdělena na část teoretickou, kde se věnuji pojmu dítě a rodina, sanace rodiny, náhradní rodinná péče a především fond ohrožených dětí, a část praktickou. V první kapitole popisují základní informace o rodině a základní životní potřeby dětí. Vysvětlují pojem dysfunkční rodina. Ve druhé kapitole popisují sanaci rodiny, její podmínky a právní rámec. Třetí kapitola je zaměřena na náhradní rodinnou péči, která je poskytována dětem, jejichž rodiče se o ně neumějí nebo nechtějí postarat. V poslední kapitole teoretické části je charakterizován fond ohrožených dětí.

Moje bakalářská práce se zaměřuje na FOD, který je součástí ústavní péče. Ústavní péče je jedním z druhů náhradní rodinné péče. Cílem FOD je poskytnout dítěti přechodnou rodinnou péči a to na dobu vyřešení podmínek nové náhradní péče. FOD poskytuje střídavou péči nebo tzv. rodinné Klokánky.

Cílem výzkumné práce je zjistit, jaké jsou nejčastější důvody umístění dětí do náhradní rodinné péče a místo, kam se děti následně vracejí.

V empirické části je stanoven cíl výzkumu a výzkumné otázky, které zní: „*Jaké jsou důvody pro umístění dětí do zařízení Klokánek? Jaké jsou možnosti návratu dětí do domácího prostředí?*“ V této části je popsána metodika výzkumu a výběru kvalitativního vzorku, dále metoda získávání dat, metoda zpracování a analýzy dat.

Výsledky práce by mohly sloužit pro účely Klokánku a pro sociální pracovníce OSPODu v kontextu sanace rodiny.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 *Dítě a rodina*

V první kapitole bakalářské práce jsou definovány termíny, které se týkají dítěte a rodiny. Jsou to základní termíny, od kterých, se odvíjí daná problematika. V podkapitolách je vymezen termín vývoj osobnosti dítěte a jeho základní potřeby. Zde popíší jednotlivé vývojové fáze dítěte.

1.1.1 *Vývoj osobnosti dítěte a jeho základní potřeby*

Kojenecké období. Tomuto období se říká období nemluvněte. Začíná počátkem druhého měsíce a končí prvním rokem. V tomto období dochází k nejvíce změnám dítěte. Dítě se postupně snaží upravit a stabilizovat své základní životní rytmy (spánek, příjem potravy). Učí se zvedat hlavičku, posadit se, postavit se na nožky atd. Dítě prozkoumává své okolí především rukama a ústy. Začíná si uvědomovat sebe nejen jako organismu, ale i osoby a osobnosti (Jiří Kovařík et al., 2004).

Významný vývojový psycholog E. Erikson nazval kojenecké období receptivní fází. Receptivita znamená, že dítě je otevřené okolnímu světu a má snahu jej poznávat (Vágnerová, 2012).

Podle Freuda receptivita souvisí s orální aktivitou, to znamená především sání a později kousání (Marie Vágnerová, 2012).

Důležité pro kojence jsou základní tělesné, biologické potřeby a jejich uspokojování. Dále dítě prožívá pocit libosti a to především ústy, žaludkem a pokožkou. Dítě během šesti měsíců vnímá věci ústy a dotyky rukou, zrak a sluch jsou až na druhém místě. Během dvou měsíců se začíná usmívat, když vidí druhé lidi. Kolem sedmého měsíce se učí rozpoznávat totožnost svých rodičů a vytváří si k nim pouto. Dítě je silně závislé na matku do dvou či tří let (Jiří Kovařík et al., 2004).

Kojenecké období má určitý vývoj:

1. Princip vývojového směru - postupné ovládnutí jednotlivých částí těla podle tělesného růstu.

2. Princip střídavého „proplétání“ protichůdných neuromotorických funkcí - dítě si osvojuje specifické funkce tak, že dosáhne určitého stupně dokonalosti a pak se vrací k dřívějšímu způsobu, aby mohlo překonat dosavadní výkon a postoupit na vyšší úroveň.

3. Princip funkční asymetrie - dochází k postupné specializovanosti pravé a levé strany těla, a to opět na stále vyšší úrovni.

4. Princip individualizace - každé dítě je jedinečné individuum, proto má svérázné znaky, které lze sledovat od narození až do dospělosti.

5. Princip autoregulace - každé dítě ví, co je pro něj důležité v určité fázi, dokáže si regulovat i spánek, jídlo (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Batolecí období. Období mezi prvním a třetím rokem života dítěte. Charakteristickým rysem dítěte od jednoho roku do tří let, je prudký rozvoj motoriky, pohyblivosti a řeči (Jiří Kovařík et al., 2004).

Dítě se snaží o sebeprosazení, snaží se o potvrzení svých schopností, ale i o hranice, které je mohou omezovat (Vágnerová, 2012).

Během jednoho roku se učí rovného postoje, ruce se pomalu uvolňují k lepší manipulaci s předměty i k vlastní tvůrčí činnosti. Ve třech letech dítě běhá a skáče. Kolem druhého a třetího roku rozeznává zájmeno „já“, které vymění k označení vlastního jména anebo oslovení sebe ve 2. osobě (Jiří Kovařík et al., 2004).

Dítě v batolecím období je silně závislé na své matce či na jiných dospělých členech rodiny.

Období předškolního věku. Předškolní věk trvá od 3 do 6 - 7 let. Charakteristickým znakem je postavení dítěte ve světě, ale i rozdíl vztahu ke světu. Dítě by mělo rozpoznat rozdíl mezi blízkými a cizími lidmi a mělo by vědět, že patří ke své rodině. Do jeho světa patří jak zázemí rodiny, tak i další lidi a zařízení, které jsou zdrojem nových zkušeností. V tomto období dochází k překračování hranic rodiny a k rozvoji vztahů s dalšími dospělými lidmi i s vrstevníky. Dítě by se mělo naučit vhodnému chování v dané situaci. Potřebuje se naučit, jak se prosadit, ale i jak s ostatními spolupracovat (Vágnerová, 2012).

Období školního věku. Školní věk je přibližně od 6 do 15 let. Období školního věku začíná nástupem do 1. třídy a končí výběrem povolání. Školní věk je rozdělován

na mladší školní věk a starší školní věk, který se překrývá s pubescencí. (Jiří Kovařík et al., 2004).

Pubescence neboli období dospívání začíná mezi 11. až 13. rokem a končí mezi 14. až 15 rokem. V tomto období se postavení pubescenta mění z dítěte na dospělého. Souvisí s tím i k pohlavnímu dospívání a růstovému spurtu. To znamená ztráta koordinace pohybů (Studium psychologie, 2016).

Jedním z hlavních úkolů je přizpůsobení nárokům školy. Mezi dalšími vývojovými úkoly je zvládnout odpovídající tělesné dovednosti, postupně se osamostatňovat, vytvořit přiměřené vztahy k vrstevníkům. Myšlení dítěte souvisí s vývojem řeči. Ve škole se dítě naučí několik nových pojmů, které se postupem stávají určitější a přesnější. Stále větší nároky školy mohou vést k tomu, že dítě je ohroženo neúspěchy, které souvisejí z neschopnosti plnit veškeré požadavky, které škola klade na dítě a rodinu. Časté neúspěchy vyvolávají v dítěti pocit osobního selhání. Je potřeba rozpoznat včas příčiny, které ke školnímu selhání a neúspěchu vedou, stanovit vhodná opatření a pokusit se o postupnou nápravu (Jiří Kovařík et al., 2004).

Období dospívání. Období dospívání přechodem mezi dětstvím a dospělostí. Dochází k celkové, tělesné i psychické proměně. Většina změn souvisí s tělesným dozráváním, ale důležité je i působení rodiny, školy a vrstevnické skupiny. Dospívání znamená pro dítě důležitou životní etapu, je to i období hledání a přehodnocování, v jehož průběhu má dospívající zvládnout vlastní proměnu. Období dospívání má dvě fáze. První fází je pubescence, která probíhá od 11 do 15 let. Dochází zde k tělesné proměně, která je spojená s pohlavním dozráváním. V této fázi dochází k rozvoji určité části mozku, tím se mění způsob uvažování, dospívající přemýšlí o možnostech a situacích, které zatím reálně neexistují, ale mohly by nastat. Pubescent přestává být závislý na rodině, jeho vrstevníci jsou pro něj důležitější. Pro toto období je důležité přátelství, ale i první lásky a zkušenosti s partnerskými vztahy (Vágnerová, 2012).

Období pozdní adolescence. Pozdní adolescence trvá přibližně od 15 do 20 let, dochází k pohlavnímu dozrání, ale také k pohlavnímu styku. Jedná se především o dobu celkové psychosociální proměny, mění se osobnost dospívajícího i jeho společenské postavení (Vágnerová, 2012).

Dospívající v náhradní rodině se postupně vyrovnává s rozdílem mezi biologickými a náhradními rodiči. Ve druhé fázi dochází k rozvoji vlastní identity. Znamená to, že se projevuje snaha o sebepoznání. Hlavním projevem je srovnávání se s ostatními lidmi. Pozdní adolescence je charakteristická obdobím volnosti. Dospívající má dostatek svobody, ale minimální zodpovědnosti. Mezi obdobím 15 a 20 lety dochází k možnému selhání, které dospívající projevuje odchodem nebo vyhazováním ze školy, není ochotný pracovat a stává se tak závislým na rodině. Dochází k riziku užívání drog a s tím i souvisí riziko asociálního chování. Tyto problémy řeší náhradní rodiče, kteří nejsou schopni pochopit, že se jejich dítě chová jinak než dříve (Vágnerová, 2012).

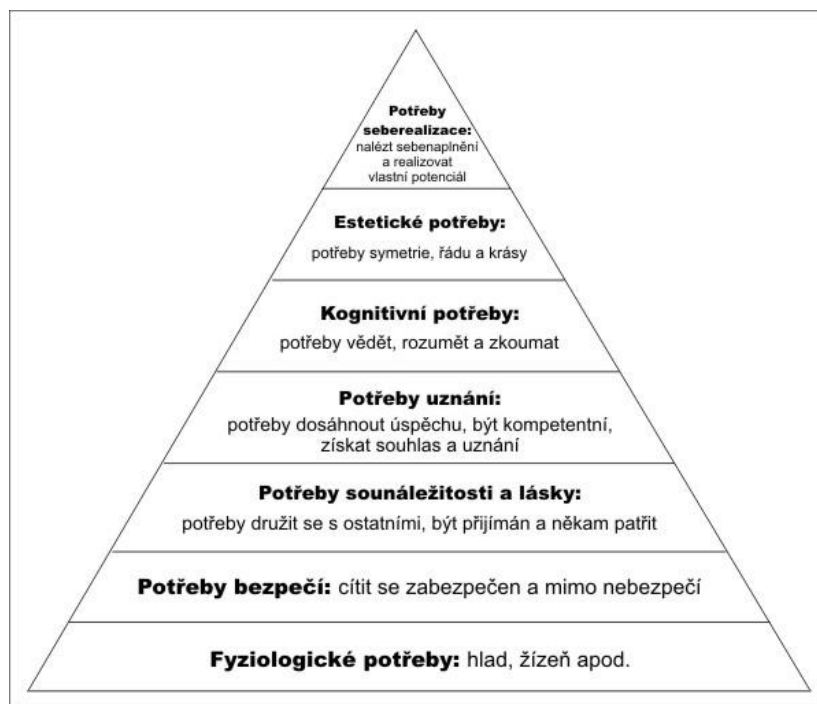
1.1.2 Základní potřeby dítěte

Základní biologické potřeby. V různých fázích vývoje dítěte se mění i jeho potřeby. Neuspokojení základních potřeb často naruší celkový stav a vývoj dítěte. Do základních biologických potřeb zahrnujeme především dýchání, světlo, teplo a řádná výživa dítěte. Mezi hygienické potřeby dítěte patří zejména dostatek tepla, čistoty i ochrany před negativními vlivy z bezprostředního životního prostředí. Dále je potřeba rozvoje obranyschopnosti nebo stimulace, dostatek adekvátních stimulů, podněcujících a rozvíjejících funkce organismu, především v oblasti nervové soustavy, pohybových aktivit a psychických aktivit (Dunovský, 1999).

Základní psychické potřeby. Tyto potřeby úzce souvisejí se sociálními potřebami. Patří sem potřeba náležitého přívodu podnětu. Znamená to, že centrální nervový systém dítěte musí fungovat na určitou stimulaci, aby mohl jít „naplno“. Tato stimulace pak vede k aktivitě. Další potřebou je smysluplnost světa. Dítě začíná prožívat poznatky, které si pak postupně zpracovává. Tyto poznatky by měly mít určitý řád, aby se proces učení rozvíjel snadno a stal se samozřejmostí. Dále potřeba jistoty a potřeba vědomí vlastní identity. To znamená, vlastního „já“, vlastní společenské hodnoty, ke kterým dochází kolem 2 až 3 roku. Poslední potřebou je potřeba otevřené budoucnosti, která se vyskytuje jenom u lidí. Znamená to o rozpětí mezi nadějí a beznadějí. Pokud naše budoucnost bude otevřená, bude udržovat naši životní aktivitu. V opačném slova smyslu uzavřená budoucnost vede k rezignaci, apatii a zoufalství (Dunovský a kol., 1999).

Základní sociální potřeby. Sociální potřeby souvisejí s psychickými. Patří sem především potřeba lásky a bezpečí, potřeba přijetí dítěte takové jaké je. Potřeba identifikace s ním a zabezpečení všech možností, které vedou k jeho rozvíjení sil a schopností (Dunovský a kol., 1999).

Obrázek 1 – Maslova hierarchie potřeb

Zdroj: Filozofie úspěchu, 2011

1.2 Rodina, její význam a funkce

1.2.1 Definice rodiny

„Rodina jako malá společenská skupina, založená na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu jej substituujícím, na společenské domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti.“ (Dunovský, 1999, s. 91-92)

1.2.2 Funkce rodiny

Biologicko – reprodukční funkce

Zabezpečuje udržení života početím a narozením nového člověka. Tato funkce může být označována jako sexuální funkce, znamená to, že současně odděluje sexuální aktivity „pro radost“ od sexuálních aktivit „pro reprodukci.“ Funkce rodiny se může objevit i mimo rodinu, ale svůj plný význam má v ní. Nejdůležitější není přivést dítě na svět, ale také mu poskytnou potřebné podmínky pro jeho život a jeho další vývoj (Dunovský, 1999).

Ekonomicko – zabezpečovací funkce

Vztahuje se na všechny členy rodiny. Zabezpečovací funkce se týká nejen oblasti materiální, ale i oblasti sociální, duševní až duchovní (Dunovský, 1999).

Emocionální funkce

Emocionální funkce je významná a její porušení zasahuje do všech oblastí rodiny i v jejím vztahu ke společnosti. Emocionální funkce se týká začlenění jedince do struktury rodiny, smyslu života, osobní identity, pocitu sounáležitosti (Dunovský, 1999).

Socializačně výchovná funkce

Socializačně výchovná funkce je nejvýznamnější. Zabezpečuje společenskou souvislost. Spočívá v opravdovém zájmu o dítě a kvalitní péči o ně, v jeho výchově, v jeho přijetí jaké je, porozumění mu v jeho vývoji a potřebách a požadavcích, jež nutno včas, náležitým způsobem a s plným zaujetím pro ně je uspokojovat, rozvíjet všechny jeho schopnosti a síly. Jejím těžištěm je v podstatě prosazování a ochrana dětských práv, jak jsou vymezeny v Úmluvě o právech dítěte (Dunovský, 1999).

1.2.3 Dysfunkční rodina

Dysfunkční rodina znamená porušení nebo úplné neplnění rodinných funkcí. Tento stav má negativní dopad na celou rodinu, zejména ohrožuje a poškozuje zdravý vývoj dítěte. Pokud rodina není schopna tento stav sama zvládnout, musí ji pomoci dlouhodobá odborná intervence, která zahrnuje i kontrolu (Škoda, Fischer, 2009).

1.2.4 Charakteristika dysfunkčních vztahů

Vztahy navyklé na konflikt

Vztah dvou lidí zprvu vypadá jako přátelský, kontrolující se, ale později se ukáže hluboké napětí a množství konfliktů, které přetrvávají dlouhá léta, mnohdy po celý život. Děti si uvědomují, že dochází ke konfliktu, i když to rodiče mohou popírat (Plaňava, 2000).

Devitalizované vztahy

Na začátku vztahu byli manželé do sebe hluboce zamilováni, láska však postupně vyprchávala, až zmizela. Dříve trávili spolu veškerý svůj čas, jeden byl s druhým téměř identifikován. Nyní už netráví svůj čas společně, každý má své aktivity, nic nesdílejí (Plaňava, 2000).

Pasivně sourodé vztahy

Vztah je stejný jako vztah předchozí, s tím, že tomu tak bylo hned od začátku. Manželství bylo i je pasivní (Plaňava, 2000).

Vitální a totální vztahy

Vztahy jsou funkční. V manželství jeden tady je pro druhého, vzájemné vztahy mají přednost před ostatními vztahy nebo hodnotami. Mají společné aktivity, které často sdílejí. Pokud nemohou něco dělat společně, je jim to líto. Nemají žádné požadavky ani nároky jeden na druhého (Plaňava, 2000).

Jestliže rodičům nepomohla žádná odborná intervence ani se nedokázali mezi sebou dohodnout, pak jediným řešením je rozvod. Rozvod je často chápán jako psychologická událost nebo jinak řečeno proces, ve kterém dochází k různým sociálním, psychologickým a ekonomickým změnám. Nejvíce by měli rodiče brát ohled na své děti. Při rozvodu nastává boj o dítě a může dojít i k rozporům, které se týkají výchovy dítěte (Emery, 1999).

1.2.5 Poruchy rodičovství

Rodič, který zanedbává své dítě, neplní jeho základní potřeby a dostatečně se mu nevěnuje, může u dítěte vyvolat hyperaktivaci nebo z opačného hlediska charakter útlumu (Matoušek, Pazlarová, 2010).

Polanský se svými kolegy na základě výzkumu sestavil určité rozdíly ve fungování rodin. Pro zanedbávající rodiny byly typické tyto znaky:

Špatně zvládají chod domácnosti

Chybí jim autorita v rodině

Špatně zvládají konflikty v rodině

Jsou méně soudržné

Méně vyjadřují své pocity ve slovech (Matoušek, Pazlarová, 2010).

Na základě výše uvedených výsledků by měl být kladen důraz na schopnost rodiny zvládnout domácnost, na existenci rodinné autority, na soudržnost a vzájemné citové vazby mezi členy rodiny a na schopnost vyjadřovat pocity (Matoušek, Pazlarová, 2010).

Děti, které jsou vystaveny citové deprivaci, prožívají pocity hněvu a jsou frustrované. Tato deprivace ovlivňuje jejich schopnost být partnerem a rodičem (COOPER, 2001).

1.3 Sanace rodiny

1.3.1 Definice sanace rodiny

Sanace rodiny/podpora rodiny – jsou to určité postupy, které podporují fungování rodiny. Tyto postupy jsou opakem postupů, které vyčleňují některého člena rodinu a to z důvodu, že někoho ohrožuje. Sanace rodiny by měla být metodou na prvním místě u většiny případů, kdy je sociální služba kontaktována. (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Bergová uvádí, že nejlepší cesta k poskytnutí pomoci dítěti je rozvoj a posílení rodiny jako celku. Vytržení dítěte z rodiny je traumatizující pro dítě i pro rodinu, bez ohledu na skutečně špatné zacházení nebo zanedbávání (Bergová, 2013, s. 16).

1.3.2 Podmínky sanování rodin

Faktory, které naplňují cíle sanace rodiny:

Rizikové faktory rodiny. Rodiče z dysfunkčních rodin, kteří prožili své dětství v zařízení pro výkon ústavní výchovy, některé z dětí mají odebrané mimo rodinu, některé své děti dali k adopci, zneužívali drogy, alkohol apod. Rodiče nemají důvěru k sociálním pracovníkům ani k nikomu jinému z pomáhajících profesí, nevěří žádné instituci. Nemají rádi změny, bojí se jich. Bagatelizují své problémy. Vyskytuje se tu

předávání modelů chování, z jedné generace na druhou, a tím se prohlubuje negativní dopad na kvalitu života jak dítěte, tak i celé rodiny (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Rizikové faktory prostředí. Faktor prostředí znamená, kde rodina žije a bude žít, proto je důležité, aby rodina měla kde bydlet. Pokud rodina přišla z nějakého důvodu o bydlení, sanace rodiny není prostředkem k získání bydlení. Existuje několik rizik spojené s bydlením. Rodina se snaží zajistit si pronájem, který většinou dlouhodobě nic neřeší. Více se zadlužuje a tuto situaci pak těžko zvládá (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Aktuální sociální situace rodiny. Pokud rodina má být zařazena do programu sanace rodiny, je potřeba, znát výše uvedené rizikové faktory, jejich délku trvání a jejich souvislost se současným ohrožením dítěte (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Důležité je posoudit úroveň rozvoje dítěte, jeho situaci v rodině a v sociálním prostředí. Zaměřit se na fyzické zdraví dítěte, jeho psychosociální rozvoj, kvalitu vztahů v rodině, zajištění odpovídající péče (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Rodinu můžeme sanovat, pokud budoucí rodiče, kteří během svého života byli zanedbáváni nebo ohroženi, jsou nositeli rizika, že se o své děti nedovedou postarat, nemají vhodné podmínky, které odpovídají potřebám dítěte (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Ohrožené dítě žijící ve své rodině, jehož zdravotní, psychická a zdravotní situace způsobuje rizika a nedojde-li při sociální práci s rodinou v průběhu alespoň tří měsíců ke zlepšení, nebo pokud dojde ke zhoršení dítěte (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Dítě bylo dobrovolně umístěno nebo na základě předběžného opatření do zařízení pro ústavní výchovu (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Dítě bylo umístěno v zařízení pro výkon ústavní výchovy. Cílem sanace rodiny je vytvořit podmínky pro kontakt dítěte s rodinou (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Dítě bylo svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu (Bechyňová, Konvičková, 2008).

Soud zrušil dítěti nařízení ústavní výchovy (Bechyňová, Konvičková, 2008).

1.3.3 Využitelné přístupy, postupy a techniky

První jsou přístupy parciální, které se zaměřují na jeden problém. Přístupy, při nichž se berou v úvahu komplexní potřeby rodiny, nazýváme komplexní přístupy (Matoušek, et al. 2014).

Komplexní přístupy jsou brány jako nejméně náročné pro rodinu, tak i pro sociálního pracovníka. Používají se různé postupy, jeden z nich je přímá nemateriální pomoc. Tato pomoc zahrnuje asistenci při úklidu, péče o děti, tak vyjednávání s různými osobami nebo pomoc při vyřizování záležitostí s různými organizacemi. Dále tam můžeme zařadit přímou materiální pomoc, která zahrnuje zajištění potravin, oblečení a finančních dávek (Matoušek et al. 2014).

1.3.4 Právní rámce sanace rodiny

Téma sanace rodiny je upraveno v zákoně č. 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění a dále v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

V zákoně o sociálně- právní ochraně dětí se k sanaci rodiny vztahuje §12 odst. 1 a 2 a §29 odst. 2a,b:

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc předtím doporučil. Dále pokud rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem. Povinnost jim může být uložena, jestliže nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbalí na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem (§12 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.).

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen poskytnout rodiči pomoc po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, spočívající zejména v pomoci uspořádat rodinné poměry,

kteře by umožnily návrat dítěte do rodiny, při řešení životní a sociální situace, včetně hmotné úrovně rodiny, v pomoci při spolupřáci s orgány sociálního zabezpečení, krajskými pobočkami Úřadu práce a dalšími státními a jinými orgány, a za tím účelem také zprostředkuje rodiči odbornou poradenskou pomoc (§12 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.).

Zákon o sociálních službách.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vymezuje služby sociální prevence. Tyto služby napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem této služby je pomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů (Zákon č. 108/2006Sb., o sociálních službách).

1.4 Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je ustanovena v zákoně 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Náhradní rodinná péče je určitá forma péče, při které náhradní rodiče vychovávají dítě. Dítě je vychováno přímo v jejich rodinách (Vyskočil, 2014).

Ve Slovníku sociální práce nenalezneme přímo termín náhradní rodinná péče, ale termín „náhradní výchovná péče“, tzv. substitute care. Tento termín v ČR znamená, všechny formy náhradní rodiny u dětí, které nemají vlastní funkční rodinné zázemí. (Matoušek, 2003).

1.4.1 Důvody umístění v náhradní rodinné péči

Důvodem umístění dětí do náhradní rodinné péče je, že se rodiče o své děti nechtějí starat nebo se starat neumějí. Nejčastěji nastává situace, kdy po narození dítěte si rodiče uvědomí, že sami nezvládají svoji životní situaci a přistupují k tomu tak, že své dítě opustí. Situace, kdy se rodiče o děti nemohou starat je, pokud rodiče dítěte zemřeli nebo se o dítě chtějí starat, ale brání jim v tom nežádoucí situace.

1.4.2 Definice zanedbávání péče o dítě

„Týráním dítěte jsou všechny formy ubližování dítěte (včetně nezabránění tomuto ubližování), kterých se někdo dopustil vědomě.“ (Matoušek, 2003, s. 288)

Mezi nejčastější typy zanedbávání patří tělesné, citové, zdravotní a zanedbání výchovy. Tělesné zanedbávání zahrnuje především neposkytnutí stravy, oblečení, zdravotní péče. Mezi citové zanedbávání jde hlavně o neuspokojování citových potřeb dítěte (Zanedbávání, 2016).

Zanedbávající rodiče, kteří nemají pro rodičovskou roli dostatečné kompetence a nemohou se o dítě postarat. Patří sem zejména mentálně postižení, somaticky nebo psychicky nemocní jedinci s poruchou osobnosti, osoby závislé na alkoholu nebo drogách. Lidé, kteří nemají k rodičovství dostatečnou motivaci, zaobírají se především svými vlastními problémy nebo svými zájmy, zejména mladí rodiče (Vágnerová, 2008).

Zanedbávané děti jsou pasivní, apatické, nenápadné, nedovedou své rodiče zaujmout. Patří sem i děti, které jsou znevýhodněné, a proto méně žádoucí (Vágnerová, 2008).

1.4.3 Rizikové faktory zanedbávání péče o dítě

- Nevhodné oblečení pro dítě
- -Porucha příjmu potravy
- Únava a ospalost dítěte-
- Nedostatečná osobní hygiena-
- Nedostatečná lékařská péče-
- Nedostatečný dohled nad dítětem-
- Dítě, které je ponecháno v domácnosti bez dozoru-
- Nedostatečné sociální dovednosti (Zanedbávání, 2016)

Dítě může reagovat na zanedbávání a citové strádání různě. Existují různé genetické dispozice, které ovlivňují reakce dítěte na takovou zátěž a způsob jejího zpracování. Výsledkem je narušení vývoje v oblastech psychiky (Vágnerová, 2012).

Další děti se mohou projevovat naopak agresivně. Častý je neklid, úzkostné soustředění na okolí a současně ochranné chování vůči mladším sourozencům (Hanušová, 2006).

1.4.4 Právní rámec zanedbávání péče o dítě v České Republice

V Zákoně č. 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí §37 odst. 1 je uvedeno, že obecní úřad je povinen učinit opatření k ochraně života a zdraví a zajistit uspokojování základních životních potřeb v nejnutnějším rozsahu dítěti, ocitlo se takové dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho životy nebo nepříznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušen (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

Tentýž zákon, §37 odst. 3 vymezuje nezbytné opatření, které obecní úřad obce s rozšířenou působností učiní a to zejména:

- Podání návrhu na nařízení předběžného opatření.
- Podání návrhu na ustanovení poručníka nebo opatrovníka dítěte.
- Podání návrhu na ústavní výchovu dítěte.
- Zprostředkování umístění dítěte v azylovém zařízení (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

Sociálně-právní ochranou dětí se podle zákone č. 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí rozumí:

- Ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- Ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- Působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny
- Zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováno ve vlastní rodině (§1, odst. 1 zákona č. 359/199).

1.4.5 Druhy náhradní rodinné péče

Svěření dítěte do péče jiné osoby

Svěření dítěte do péče jiné osoby než rodiče je upraveno zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník, §953, odst. 1 říká: Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka. Rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být v souladu se zájmy dítěte. (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Tentýž zákon, § 953, odst. 2 říká: Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet

osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Podle § 954, odst. 1 musí pečující osoba zajistit řádnou péči, musí mít bydliště na území České republiky a souhlasit se svěřením dítěte do osobní péče (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Jedná se o první institut, který přichází v okamžiku, kdy se rodiče z nějakého důvodu nemohou o dítě postarat. Soud dá nejprve přednost příbuznému dítěti, ale může to být i osoba, která je dítěti blízká. Osoba, která má k dítěti citový vztah. (Náhradní rodina, 2011).

Osvojení (adopce)

Institut osvojení je upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Samotný proces osvojení je poté upraven v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a dále proces soudního rozhodování ohledně osvojení je upraven zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Osvojení znamená, že manželé, či jednotlivci přijímají dítě za vlastní a tím získávají plnou rodičovskou zodpovědnost. Vzniká tím vztah mezi osvojitelem a osvojencem jako vztah mezi rodičem a dítěte, rovněž tím také vzniká vztah příbuzenský k ostatním členům rodiny osvojitele (Osvojení, 2010).

Podle § 799, odst. 1 se osvojitelem může stát pouze zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které ji vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Pěstounská péče je upravena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Část 2, Hlava III, Díl 3, Oddíl 2 – Pěstounství, §958 - §970. Dále je také pěstounství upraveno zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče garantována státem. Dítě může být svěřeno do péče jednotlivce nebo do péče manželů. Pěstouni mají povinnost dítě zastupovat v běžných věcech. V případě mimořádných záležitostí jsou povinni kontaktovat biologické rodiče dítěte či jeho zákonného zástupce. (Koluchová, 2002).

Soud může svěřit dítě do pěstounské péče fyzické osobě, jestliže zájem dítěte vyžaduje toto svěřeni a osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy dítěte (Vyskočil, 2014).

Pěstoun může být příbuzný dítěte nebo osoba blízká anebo osoba, kterou dítě nezná (Náhradní rodina, 2011)

Před rozhodnutím svěřeni dítěte do pěstounské péče si musí soud vyžádat souhlas organu sociálně – právní ochraně dětí, o tom, zda je pěstoun vhodný pro výkon této péče. Pěstounská péče vzniká na základě rozhodnutí soudu a končí zletilostí dítěte. Soud může zrušit pěstounskou péči a to v případě, pokud pěstoun o to požádá (Vyskočil, 2014).

Podle § 966 odst. 1 je pěstoun povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat. (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Tentýž zákon §966 odst. 2 říká: Pěstoun při výchově dítěte vykonává přiměřené povinnosti a práva rodičů. Je povinen a oprávněn rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte, v těchto záležitostech dítě zastupovat a spravovat jeho jmění. Má povinnost informovat rodiče dítěte o jeho podstatných záležitostech. Vyžadují-li to okolnosti, stanoví další povinnosti a práva pěstounů soud (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Péče poručníka

Poručenství najdeme v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, Část 2, Hlava III, Díl 1 – Poručenství a to konkrétně v § 928, který uvádí: Není-li tu žádný z rodičů, který má vůči svému dítěti vykonávat rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Podle § 928, odst. 2 má poručník vůči dítěti zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. S ohledem na osobu poručníka nebo poměry dítěte, jako i s ohledem na to, z jakého důvodu rodiče nemají všechny povinnosti a práva, může být výjimečně okruh povinností a práv poručníka vymezen jinak (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Ústavní péče

Ústavní výchova je upravena v zákoně č. 89/2012Sb., občanský zákoník. InSTITUTE ústavní péče s dlouholetou tradicí v resortu školství jsou v zákonu č. 109/2002Sb., o

výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Ústavní péče a má několik druhů:

- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.
- Zdravotnická zařízení – Kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do tří let věku.
- Školská zařízení – diagnostické ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy.
- Zařízení sociálních služeb – domovy pro osoby se zdravotním postižením (Náhradní rodina, 2011).

Podle § 972, odst. 1 lze ústavní výchovu nařídit nejdéle na dobu tří let. Ústavní výchovu lze před uplynutím tří let od jejího nařízení prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Trvání ústavní výchovy lze prodloužit opakovaně, nejdéle na dobu tří let. Po dobu než soud rozhodne o zrušení nebo prodloužení ústavní výchovy, dítě zůstává v ústavní výchově, i když už uběhla doba dříve rozhodnutím soudem stanovená (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR patří tato zařízení pro výkon ústavní výchovy:

- Diagnostický ústav
- Dětský domov
- Dětský domov se školou
- Výchovný ústav (Zákon č. 109/2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních preventivně výchovné péči ve školských zařízeních).

Diagnostický ústav

Diagnostický úřad přijímá děti na základě předběžného opatření, nařízení ústavní výchovy nebo uloženou ochrannou výchovou. Dítě je umístěno na dobu nejvýše 8 týdnů (§ 5, odst. 6 zákona č. 109/2002).

Dětský domov

Dětský domov spadá pod resort MŠMT a řídí se zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a zákonem č. 108/2005 o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních.

Dle § 12 hlavním posláním dětských domovů je výchovná, vzdělávací a sociální činnost. Do dětských domovů jsou umisťovány děti s nařízenou ústavní výchovou bez závažných poruch chování. Zpravidla se jedná o děti ve věku od 3 do 18, resp. 26 let, a to do ukončení profesní přípravy (Zákon č. 109/2002Sb., o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních preventivně výchovné péči ve školských zařízeních).

Dětský domov se školou

Tento domov také spadá pod resort MŠMT a řídí se stejným zákonem jako dětský domov. Zákon č. 108/2005 o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních

Výchovný ústav

Výchovný ústav je určen pro děti od 15 let, které mají závažné poruchy chování nebo děti, u nichž byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. Do výchovného ústavu může být uloženo dítě už od 12 let, pokud trpí závažnou poruchou chování a nemůže z tohoto důvodu být uloženo do dětského domova se školou. Součástí výchovné ústavu je i základní, speciální nebo střední škola (Zákon č. 109/2002Sb., o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních preventivně výchovné péči ve školských zařízeních).

1.5 Fond ohrožených dětí a jeho zařízení Klokánek

„Jako nejosamělejší strom, jako nejztracenější ostrov, jako nejvyprahlejší poušť jsou děti bez lásky.“ (FOD, 2016)

Fond ohrožených dětí je nevládní nezisková organizace, která pomáhá ohroženým dětem s pověřením sociálně-právní ochrany dětí (FOD, 2016).

1.5.1 Právní rámec zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

ZDVOP je formou ústavní výchovy a je upraveno zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Podle § 42, odst. 1 zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí

nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotních služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči (Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně- právní ochraně dětí).

Tentýž zákon § 42, odst. 2 říká: Dítě se umísťuje v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc:

- Na základě rozhodnutí soudu.
- Na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností
- Na základě žádosti zákonného zástupce dítěte nebo
- Požádá-li o to dítě (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí).

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí může být dítě v zařízení:

- Po dobu 3 měsíců od jeho umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě žádosti zákonného zástupce
- 6 měsíců, je-li dítě umístěno v zařízení na základě žádosti obecního úřadu obcí s rozšířenou působností nebo na základě žádosti dítěte, rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte musí s pobytem souhlasit, maximální délka pobytu nesmí přesáhnout 12 měsíců
- Po dobu stanovenou v rozhodnutí soudu o výchovném opatření, který byl nařízen pobyt dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nebo po dobu, po kterou trvá rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně- právní ochraně dětí).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník, v §971 uvádí, že v případě, že rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dětí na přechodnou dobu, svěří soud dítě do zařízení vyžadující okamžitou pomoc, a to na dobu nejdéle šest měsíců (Zákon č. 89/2012Sb., občanský zákoník).

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách

Podle tohoto zákona FOD zřizuje azylové domy, které poskytují sociální služby a FOD Klokánek, který poskytuje služby sociální rehabilitace.

Zákon 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte

Tato Úmluva uvádí, že Dítě dočasně nebo trvale zbavené rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem (Zákon č. 104/1991Sb., Úmluva o právech dítěte).

1.5.2 Služby ZDVOP

Podle zákona č. 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v §42a poskytuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc stravu, ubytování ošacení. Dále nabízejí zdravotní péči, výchovnou péči, poradenství dítěti, rodičům nebo osobám, které jsou odpovědní za dítě. Poskytují odbornou péči, zajišťují zájmovou činnost pro děti. Poskytují pomoc při přípravě dětí na školní vyučování a doprovod dětí do školských zařízení. Spolupracuje s rodinou a poskytuje jí pomoc při vyřizování záležitostí, které se týkají dítěte. ZDVOP je povinno vydat a řídit se vnitřní řádem zařízení (Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně právní ochraně dětí)

1.5.3 Zdroje financování ZDVOP

Hlavním zdrojem financování je státní příspěvek, který je určen pro zřizovatele ZDVOP. Dalším zdrojem je příspěvek na úhradu pobytu dítěte, dotace krajského úřadu, dotace na sociální služby, které jsou registrovány v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a sponzorské dary.

Státní příspěvek

Státní příspěvek je příspěvkem, nikoli kompletním zdrojem financí. ZDVOP nemohou hospodařit pouze s tímto příspěvkem, musí si zajistit i jiné zdroje financování (Barvíková, 2012).

Dotace krajského úřadu

Dalším důležitým zdrojem jsou dotace krajského úřadu. Dotace krajského úřadu financují podle typu ZDVOP, kdy tyto dotace směřují především do ZDVOP, které jsou umístěny při dětských domovech či dětských centrech a často tvoří až 55% finančních zdrojů, které zařízení obdrží (Barvíková, 2012).

Dotace na sociální služby

Dotace na sociální služby se řídí podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jsou také důležitým zdrojem financování, především pro zařízení Klokánek (Barvíková, 2012).

Sponzorské dary

Zařízení přijímají i nefinanční sponzorské dary. Nejčastěji jsou ve formě oblečení, hračky pro děti, školní pomůcky, potraviny, slevy a volné vstupenky na volnočasové aktivity (Barvíková, 2012).

1.5.4 Základní činnosti

Hlavní činnosti:

- Zřizování a provoz zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek
- Vyhledávání náhradních rodin
- Provoz krizové linky pro matky, které tají těhotenství
- Osvěta – FOD usiluje o systémové změny v sociálně-právní ochraně dětí, jež jsou ohroženy týráním, zanedbáváním nebo opuštěním
- Snaha o zlepšení legislativy i praxe na úseku ochrany dětí (FOD, 2016).

V letech 1990 až 2015 FOD pomohl najít náhradní rodinu pro 663 obtížně umístitelných dětí a na základě žádosti rodičů doporučil pro 119 novorozenců prověřené osvojitelské rodiny, které děti vzaly přímo z porodnice do tzv. přímé adopce. FOD řešil celkem 53 930 případů ohrožených dětí. Azylové domy pro rodiny s dětmi využilo 2 232 dětí i se svými rodiči a 37 dospělých svěřenců z dětských domovů a jiných ústavů (FOD, 2015).

Obrázek 2 - Vývoj počtu klientů v Azylových domech FOD

Rok	Počet umístěných rodin	V nich počet dětí
2011	102	202
2012	95	174
2013	109	206
2014	91	164
2015	106	193

Zdroj: FOD, 2015

1.5.5 Funkce FOD

Fond ohrožených dětí je označován jako rodinná možnost ústavní péče. Jeho cílem je poskytnout dítěti místo ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, po kterou se nebudou moct vrátit do své rodiny, nebo pokud se nenajde nová náhradní rodinná péče.

Klokánek poskytuje střídavou péči nebo tzv. rodinné Klokánky. Rodinná péče znamená, že se o děti starají zaměstnanci FOD v rodině dítěte. Jedná se o manželský pár nebo jen „teta“, kteří vykonávají péči jak o dítě, tak i péči o domácnost. Hrají si s dětmi a chodí s nimi na vycházky. Cílem je, aby se dítě cítilo v bezpečí jako u své tety. Střídavá péče je vhodná spíše pro dlouhodobější nebo trvalou péči (Barvíková, Paloncyová, 2012).

Financování těchto rodinných Klokánek je zajištěno pomocí jednotlivých vnitřních pravidel FOD. FOD na svém účtu shromažďuje státní příspěvky pro zřizovatele ZDVOP a sociální dávky za všechny děti ve všech rodinných Klokáncích. Potřeby a provoz dětí v jednotlivých rodinných Klokáncích jsou pak z tohoto účtu financovány podle jednotného systému, jehož základem jsou tři částky. Patří sem nájemné, stravné a částka na ošacení a další potřeby (Barvíková, Paloncyová, 2012).

1.5.6 Důvody umístění do Klokánku

FOD přijímá děti do svého zařízení z důvodu zanedbání péče, bytové problémy, finanční problémy, dítě je opuštěno, z důvodu domácího násilí, úmrtí pečující osoby,

podezření z týrání, podezření z pohlavního zneužívání, nezvládnutí chování dítěte, hospitalizace pečující osoby, závislost pečující osoby na alkoholu či jiných návykových látkách, (Barvíková, Paloncyová, 2012).

1.5.7 Podmínky přijetí dětí do Klokánku

Klokánky díky MPSV mají pověření jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, děti jsou přijímány na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí nebo žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo na základě žádosti dítěte.

Žádost rodičů. Tato žádost znamená, že se rodina ocitla v situaci, která jim neumožňuje starat se o děti. Patří sem ztráta bydlení, existenční nouze, nebo nějaká vážná onemocnění. V tomto momentě se rodiče obracejí na Klokánek. Na základě telefonátu se Klokánek domluví s rodiči o nejbližším termínu přijetí. Vše probíhá na základě dohody obou stran a upřednostňuje se především kontakt dítěte s rodičem. Jako jsou telefonáty s dítětem, domluvené procházky, trávení volného času s dítětem.

Žádost na základě rozhodnutí soudu. Dítě se umístí do Klokánku v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví. Soud vydá předběžné opatření, díky němuž se dítě umístí do Klokánku. Klokánek je jedním z mála, který poskytuje rodinnou péči, ihned a předchází tím ústavní péči, kdy by mohlo být dítě ve stresu.

Žádost orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Nastává v situaci, kdy má OSPOD podezření na jakékoliv špatné zacházení s dítětem nebo pokud dítě se odmítá vrátit domů nebo její rodiče odmítají a alespoň jeden z rodičů souhlasí s umístěním dítěte.

Žádost dítěte. Klokánek poskytuje bezpečné místo, kde dítě nalezne pochopení a potřebnou pomoc.

Může nastat situace, kdy žádost podá jiná osoba na základě podezření ze špatného zacházení dítěte. Nejvíce žádostí je od terénních pracovníků, pedagogů, sousedů (Příjem dětí, 2016).

1.5.8 Výhody Klokánků oproti ústavnímu systému

- Děti lze přijímat i bez soudního rozhodnutí na žádost rodičů
- Děti jsou přijímány i na základě jejich žádostí
- FOD přijímá sourozence a to bez ohledu na věk, sourozenci nejsou rozdělovány a proto nedochází k jejich traumatizaci

- Děti jsou přijímány bez zbytečného pobytu v diagnostických ústavech
- ZDVOP lze provozovat jako rodinnou péči
- V Klokánku funguje tzv. „teta“, která dohlíží na děti ve dne i v noci, děti tak mají pocit bezpečí a jistoty (O FOD, 2016).

2 CÍL PRÁCE

2.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu práce bylo zjistit, jaké jsou nejčastější důvody umístění dětí do zařízení Klokánku a možnosti jejich návratu po skončení pobytu v tomto zařízení. Zda se děti vracejí zpět ke svým biologickým rodičům nebo do nové náhradní rodiny.

2.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky:

- *Jaké jsou důvody umístění dětí do zařízení Klokánek?*
- *Jaké jsou možnosti návratu dětí do domácího prostředí?*

Dílčí výzkumné otázky:

- *Jsou děti v kontaktu se svými biologickými rodiči?*
- *Jsou děti do zařízení umisťovány nejčastěji na základě žádosti rodičů?*
- *Jak děti vnímají pobyt v Klokánku?*

3 METODIKA

3.1 Metodika výzkumu a výběru výzkumného souboru

Jako nejvhodnější metoda pro získání dat byl zvolen kvalitativní výzkum, metoda dotazování, technika rozhovoru pomocí návodu. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl, 2005, s. 50)

Rozhovor pomocí návodu představuje seznam otázek nebo daných témat, které je nutné v rámci rozhovoru probrat. Tazatel volí, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které se týkají dané problematiky. Formulace otázek si tazatel volí dle dané situace (Hendl, 2016).

Při svém výběru jsem oslovila 3 zařízení v Praze, z toho dvě mě kontaktovaly. Rozhovory jsem prováděla se 4 sociálními pracovníci, které se zabývají danou problematikou. Sociální pracovníce č. 1 a Sociální pracovníce č. 2 jsou z Klokánku Štěrboholy, Praha 10. V tomto Klokánku je umístěno celkem 20 dětí, kapacita Klokánku je 28. Sociální pracovníce č. 3 a Sociální pracovníce č. 4 jsou z Klokánku Chabařovická, Praha 8. V Klokánku je momentálně umístěno 11 dětí, kapacita je 16. Všechny sociální pracovníce mi poskytly informace o 31 aktuálně umístěných dětí. V době rozhovoru se věková hranice dětí pohybovala od 8 měsíců do 17 let. V zařízeních bylo umístěno 11 sourozeneckých skupin. Z 31 dětí bylo umístěno 15 dívek a 16 chlapců. Výzkumný soubor byl tvořen tedy 4 sociálními pracovníci. Nejprve jsem je kontaktovala prostřednictvím emailu, kde jsme si společně domluvili termín a místo osobní schůzky. Všechny komunikační partnerky jsem seznámila s tím, že veškerý sběr dat bude probíhat v anonymitě. Před začátkem rozhovoru jsem podepsala mlčenlivost. Jména dětí jsem v mé bakalářské práci neuváděla, kvůli zachování anonymity. Očíslovala jsem zvlášť sourozenecké skupiny a zvlášť samostatné děti. Všem respondentům bylo oznámeno, že výzkum je dobrovolný a mohou z něj kdykoliv odejít.

3.2 Metoda získávání dat

V mé bakalářské práci jsem pracovala pouze s jedním výzkumným souborem, což byly sociální pracovnice, které se zabývají danou problematikou.

Schéma, podle kterého jsem se řídila, obsahovalo 6 velikých okruhů.

Prvním okruhem byla samotná charakteristika dětí umístěných v Klokánku. Zajímalo mě především věk dětí, zdravotní stav a veškeré potřebné informace, které byly v návaznosti na další okruhy.

Ve druhém okruhu jsou prezentovány výsledky nejčastějších důvodů přijetí dětí do Klokánku.

Třetí okruh byl zaměřen, kam se děti nejvíce vracejí po skončení pobytu v Klokánku. Zejména zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Ve čtvrtém okruhu jsem chtěla zjistit, zda jsou děti v kontaktu se svými biologickými rodiči.

V šestém okruhu jsem zjišťovala od sociálních pracovníků na základě, jakých žádostí jsou děti umístěny v Klokánku. Chtěla jsem zjistit, zda převažuje žádost rodičů nebo rozhodnutí soudu, případně další způsoby přijetí dítěte.

Poslední okruh je zaměřen, jak se děti v Klokánku cítí. Všechny rozhovory jsem prováděla v kanceláři, vždy cca 60 minut. Při rozhovorech jsem použila tzv. návodné otázky, na které komunikační partnerky volně odpovídaly.

3.3 Harmonogram výzkumu

Kvalitativní výzkum je rozdělen do několika fází. V první fázi jsem pracovala s odbornou literaturou, její přečtení a prostudování. Po nastudování literatury byla během ledna a února sepsaná teoretická část práce. Poté byla zvolena adekvátní strategie výzkumu a technika sběru dat. Před rozhovorem s komunikačními partnerkami byly sestaveny otázky. Ve druhé fázi proběhl samotný terénní výzkum, který se zabýval danou problematikou. V závěrečné části byla shromážděna a vyhodnocena získaná data z terénu.

4 VÝSLEDKY

V této kapitole je 6 okruhů, které se týkají problematiky umístěných dětí do Klokánku. V prvním okruhu chci charakterizovat jednotlivé děti, sourozenecké skupiny, které jsou umístěny v zařízení, ve druhém okruhu shrnuji výsledky, které se týkají přijetí dětí do zařízení. Ve třetím okruhu jsou sepsány výsledky dotýkající se možnosti návratu dětí do domácího prostředí. Dalším okruhem je kontakt dětí se svými biologickými rodiči. Dále následuje způsoby přijetí do Klokánku. Jako poslední okruh jsem zvolila, jak děti vnímají pobyt v tomto zařízení. Získané informace jsem zapsala do tabulek. Výzkum jsem prováděla se 4 sociálními pracovníci, které jsou v tabulkách označeny číslem. Každá ze sociálních pracovníků mi odpovídala na dané téma a jejich výpovědi jsou v tabulce seřazeny sestupně. Pod každou tabulkou jsou prezentovány konkrétní výpovědi od komunikačních partnerek.

4.1 Seznámení s komunikačními partnerkami

Tabulka 1 – Charakteristika komunikačních partnerek

Pozice	Pohlaví	Praxe v Klokánku	Vzdělání
Sociální pracovník	Žena	8	VŠ magisterské
Sociální pracovník	Žena	5	VŠ magisterské
Sociální pracovník	Žena	2	VŠ bakalářské
Sociální pracovník	Žena	7	VŠ magisterské

Zdroj: vlastní výzkum

4.2 Charakteristika dětí

V prvním okruhu otázek jsem se zajímala o charakteristiku jednotlivých dětí, které jsou umístěny v zařízení Klokánek. Děti jsou rozděleny na samostatné chlapce a dívky, sourozenci jsou popsány v jedné skupině. Jednotlivé sourozenecké skupiny jsou označeny číslem 1 až 9. U chlapců a dívek jsou také přiřazeny čísla. Kvůli zachování anonymity jsem neuvěděla jejich křestní jména. Výsledky jsem zapsala do tabulky

Sourozenecká skupina č. 1 – dívka 8let, chlapec 14 let

V lednu 2016 byli přijati do zařízení 2 sourozenci. Chlapec ve věku 14 let a dívka ve věku 8 let. Sourozenci byli přijati na základě předběžného opatření soudem. Hlavní důvodem přijetí dětí do zařízení byly omamné látky ze strany matky. Děti znají oba rodiče. Matka je drogově závislá, otec je momentálně ve výkonu trestu odnětí svobody. Při příjmu do zařízení byly děti fyzicky i psychicky v pořádku. V tuhle chvíli rozhoduje soud o tom, zda děti v Klokánku nadále zůstanou, nebo zda budou umístěny do jiného zařízení. Situace dětí je zatím nejednoznačná, jelikož jejich matka se zařízením vůbec nespolupracuje. Obě děti jsou pozitivní, pobyt v Klokánku snášejí dobře.

Dívka č. 1 – 17 let.

V roce 2005 byla přijata dívka ve věku 6 let. Dívka byla přijata na základě předběžného opatření vydaného soudem, a to z důvodu zabití otce matkou. Matka byla odsouzena na 10 - 16 let. Po 2/3 výkonu trestu matka požádala o prominutí zbytku trestu, soud matce vyhověl, a ta byla propuštěna. Dívka je momentálně svěřena do ústavní výchovy a bude přemístěna do dětského domova. Její zdravotní stav při přijetí byl dobrý. Momentálně dívka studuje střední školu. Dívka je v zařízení velmi dlouho, někdy se u ní objevují problémy v chování. Sociální pracovníce uvedla, že dívka se cítí být nad nimi, jelikož si myslí, že je něco lepšího. Klokánek považuje za svůj domov.

Chlapec č. 1 – 13 let

V září 2015 byl umístěn chlapec na základě žádosti, kterou podala matka z důvodu bytové krize. Druhý den po přijetí do zařízení se zjistilo, že po chlapci je vyhlášeno pátrání a to zhruba 1 rok. Matka svého chlapce nedávala do školy. Za celou třetí třídu byl chlapec pouze 14x ve škole. Nejprve byla podána žádost orgánu sociálně-právní

ochrany dětí, poté rozhodl soud, aby dítě bylo svěřeno do Klokánku. Matka si neupravuje své poměry. V tuto chvíli se řeší místní příslušnost soudu, kdo tento případ bude soudit. Chlapec bude pravděpodobně umístěn do dětského domovu. Otec chlapce je mrtvý. Jeho zdravotní stav byl při přijetí dobrý.

Sourozenecká skupina č. 2 – 10, 12 let

V březnu 2015 byli přijati 2 sourozenci. Chlapec je ve věku 10 let a dívka 12 let. Děti byly přijaty na základě žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Hlavní důvodem je umístění matky do výkonu trestu odnětí svobody. Matka byla propuštěna, ale poměry si neupravuje, proto děti budou umístěny do dětského domova. Otec je neznámého pobytu.

Sourozenecká skupina č. 3 – 3 chlapci, 1 dívka

Sourozenci v říjnu 2014 byli umístěni na základě žádosti otce, a to z důvodu toho, že jejich matka zmizela neznámo kam a otec se nedokázal sám o děti postarat. Otec zavolal na OSPOD a na základě dohody, byly děti umístěny do zařízení. Děti jsou v rozmezí od 8 měsíců do 6 let. Matka byla vzata do výkonu trestu odnětí svobody. Matka požádala o podmíněčné propuštění, její žádost byla zamítnuta. Otec byl nakonec také vzat do výkonu trestu odnětí svobody. Děti vnímají Klokánek jako svůj domov a nadále zde i zůstávají.

Chlapec č. 2 - 6 let

V únoru 2016 byl chlapec přijat na základě rozhodnutí soudu. Rodiče se mezi sebou neumějí domluvit, kdo se bude o chlapce starat. Matka nepředávala otci dítě, dle stanovených soudních styků. Soud bude rozhodovat o tom, komu bude chlapec svěřen do péče. Rodiče pravidelně chlapce navštěvují.

Sourozenecká skupina č. 4 – 4 dívky

Od září 2015 byli přijati sourozenci, na základě žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí. U dětí byla zjištěna zanedbaná péče, především po zdravotní stránce. Jednomu ze sourozenců se nasazovali první brýle (6 dioptrií). Matka o své děti nemá zájem a nepobírá hmotnou nouzi. Otec dětí je v zahraničí, občas dětem zavolá. Děti byly ve špatném zdravotním stavu, chodí neustále k doktorovi. V tuto chvíli rozhoduje soud o umístění dětí.

Sourozenecká skupina č. 5 – 10,11,11 let

Od září 2015 jsou děti umístěny v Klokánku. Chlapec a dvě dívky. Hlavním důvodem bylo týrání dětí ze strany otce. Otec má s nimi zakázaný styk. Matka má soudně stanovený styk s dětmi. V tuto chvíli má jejich babička podány návrh na svěřeni do pěstounské péče. Jejich zdravotní stav byl velmi špatný. Chlapec má poruchy chování.

Sourozenecká skupina č. 6 – 17 let, 17 let

V únoru 2016 byli přijati sourozenci. Dívka 17 let, a její sestra 17 let. Hlavní důvod přijetí byl, že jejich matka je závislá na alkoholu. Dívky měly jít do pěstounské péče ke svému bratrovi, ten ale dostal pracovní nabídku v zahraničí. Po domluvě se shodli na tom, že dívky budou až do zletilosti v Klokánku. Dívky se s otcem ani s matkou nestýkají.

Sourozenecká skupina č. 7 – 6 let, 13 let

Sourozenci přišli do zařízení v květnu 2015, hlavním důvodem bylo podezření na týrání. Nejdříve byla přijata dívka, která byla převezena z nemocnice, na těle měla podlitina a sama udala, že ji otec napadl. Po necelém týdnu byl přijat do Klokánku i její starší bratr. V rodině probíhá už delší dobu domácí násilí. Matka souhlasila s umístěním dětí do zařízení. Otec je závislý na alkoholu. Otec je agresor, ale je jediný kdo se může o děti postarat. Matka je závislá na otci. Nedokáže se sama o děti postarat. Otec fyzicky napadá jak matku, tak i děti. Momentálně probíhají soudní jednání, výslechy svědků. Zatím děti zůstávají v Klokánku. Otec se léčil v Bohnicích a pokusil se o demonstrativní sebevraždu. Děti vnímaly pobyt velmi špatně, měly obavy o matku. Bojí se, že otec znova matku napadne. Od té doby probíhá pouze asistovaný kontakt v Klokánku. Děti by se chtěly vrátit domů. Citový vztah mají spíše k otci. Pravděpodobně budou přesunuty do dětského domova.

Chlapec č. 3 – 6 let

V březnu 2016 byl přijat chlapec. Matka nezvládala péči. Chlapec chodil do internátní školky. Matka si chlapce nevyzvedla. Matka je agresivní, má problémy se zákonem, s návykovými látkami. Před tím měla matka už dvě děti, které také

nedokázala vychovat, a nakonec skončily v pěstounské péči. Otec by se rád o chlapce postaral, ale má tělesné postižení, které mu to nedovolí.

Orgán sociálně právní ochrany dětí rozhodl, že dítě bude svěřeno do náhradní rodinné péče. Během dvou měsíců se našla vhodná pěstounská rodina. Od září by měl být chlapec u pěstounů.

Dívka č. 2 – 17 let

V březnu 2016 byla do zařízení přijata dívka na základě žádosti OSPODu. V září 2016, bude dívce 18 let. Její matka má lehkou až středně těžkou mentální retardaci. Matka se nedokázala o dceru postarat. Byly tam bytové a finanční problémy. Matka s dcerou žily na ubytovnách, na ulici.

Do zařízení se dostala z důvodu vypovězení z ubytovny. Dívka prodělala mozkovou obrnu, dochází pravidelně k doktorovi. Klokánek pomáhá matce s vyřizování příspěvku na péči pro dívku.

Dívka má zajištěné bydlení v Domově na půli cesty, kam odejde po dosažení zletilosti. Klokánek chce zajistit dívce i invalidní důchod.

Sourozenecká skupina č. 8 – 8, 10, 12,12 let

V říjnu 2014 byla přijata 4 členná chlapecká sourozenecká skupina. Hlavním důvodem bylo předávkování matky. Matku odvezli do nemocnice na vypumpování žaludku. Jeden z chlapců ve věku 8 let si také vzal prášky. Sociální pracovníce uvedly, že matka je typická žadatelka o sociální bydlení. Otce děti nemají. Dříve fungovala babička ze strany otce, ale matka s babičkou přerušila styky, z důvodu toho, že se matka bála, že přijde o sirotčí důchod. Její sebevražda byla podle sociální pracovníce demonstrativní, myslela si, že když děti budou v Klokánku, tak OSPOD ji pomůže vybavit znova nové bydlení. Ze začátku se to tak dělo, než se zjistilo, že matka péči o děti opravdu nezvládá.

Na základě znaleckých posudků, se zjistilo, že péči o své děti opravdu nezvládá. Zjistilo se, že matka má středně těžkou mentální retardaci. Matka má s novým přítelem další dítě. Jelikož je nesvéprávná, dítě je v péči otce. Matka o děti nemá zájem. Děti budou pravděpodobně svěřeny do péče babičky ze strany otce, která má o ně zájem.

Sourozenecká skupina č. 9 - 6, 10 let

V září v roce 2011 byli přijati dva chlapci. Matka o i otec jsou uživatelé drog. Děti byly nalezeny ve velmi špatném zdravotním stavu v místnosti, kde žily společně s krysami. Rodiče jsou velmi komplikovaní, agresivní. Otec je psychicky nemocný.

Děti jsou náročné, projevují se geny otce. Ve školce, na táboře jsou děti agresivní, zejména starší chlapec. V Klokánku se cítí ve svém prostředí a jsou hodní. Děti byly už ve dvou pěstounských rodinách, ale obě rodiny děti vrátili. Do budoucna děti zůstávají v zařízení.

Dívka č. 3 - 15 let

V Květnu 2016 byla dívka přijata do Klokánku. Hlavním důvodem přijetí bylo, že dívka uvedla fyzické a verbální týrání ze strany pěstounů. Po 2-3 měsíců bydlení v Klokánku zjistila, že i v zařízení je určitý režim, který musí dodržovat. Nakonec změnila svůj názor na bývalou pěstounskou rodinu a chtěla se k nim vrátit. Mezitím se ukázalo, že nebylo všechno v pěstounské péči v pořádku. Pěstouni nebyli vybráni krajem ani magistrátem, ale rodiči dívky. Nebyly provedeny žádné psychologické posudky. Dívka je zatím v Klokánku.

Tabulka 2 – Charakteristika dětí

Děti	Důvod přijetí do zařízení	Délka pobytu	Situace po skončení pobytu
Sourozenecká skupina č. 1	Závislost pečující osoby na návykových látkách.	7 měsíců.	Zůstávají v Klokánku.
Sourozenecká skupina č. 2	Pečující osoba nastoupila do výkonu trestu odnětí svobody.	14 měsíců.	Dětský domov.
Sourozenecká skupina č. 3	Pečující osoba nastoupila do výkonu trestu odnětí svobody.	2 roky.	Zůstávají v Klokánku.
Sourozenecká skupina č. 4	Zanedbaná péče.	1 rok.	Zůstávají v Klokánku.
Sourozenecká skupina č. 5	Fyzické týrání.	10 – 14 měsíců.	Pěstounská péče.
Sourozenecká skupina č. 6	Zanedbaná péče ze strany matky.	6 měsíců.	Zůstávají v Klokánku.
Sourozenecká skupina č. 7	Fyzické týrání.	Více než 1 rok.	Dětský domov.
Sourozenecká skupina č. 8	Závislost pečující osoby na návykových látkách.	2 roky.	Pěstounská péče.
Sourozenecká skupina č. 9	Závislost pečující osoby na návykových látkách.	5 let.	Zůstávají v Klokánku.
Dívka č. 1	Pečující osoba nastoupila do výkonu trestu odnětí svobody.	11 let.	Klokánek.
Dívka č. 2	Bytové problémy.	5 měsíců.	Domov na půli cesty.
Dívka č. 3	Zanedbaná pěstounská péče.	3 měsíce.	Zůstává v Klokánku.
Chlapec č. 1	Bytové problémy.	10 měsíců.	Dětský domov.
Chlapec č. 2	Vztahové problémy rodičů	6 měsíců.	Zpět k matce nebo k otci.
Chlapec č. 3	Závislost pečující osoby na návykových látkách.	5 měsíců.	Pěstounská péče.

Zdroj: vlastní výzkum

4.3 Nejčastější důvody přijetí dětí do Klokánku

Druhý okruh je zaměřen na nejčastější důvody přijetí dětí do Klokánku. Konkrétní výpovědi od komunikačních partnerek jsem zapsala pod tabulku. V tabulce 3 jsou seřazeny nejčastější důvody po ty nejméně častí. Seřazení jsem provedla na základě výpovědí od sociálních pracovníc, které jsem označila číslem 1 až 4. Tabulka 4 ukazuje výsledky daného okruhu.

Tabulka 3- Nejčastější důvody přijetí do Klokánku podle sociálních pracovníc

Komunikační partnerka	Důvod přijetí
Sociální pracovníce 1	Zanedbaná péče, návykové látky ze strany matky, bytová a finanční situace
Sociální pracovníce 2	Zanedbaná péče, fyzické týrání ze strany otce, finanční situace, výkon trestu odnětí svobody
Sociální pracovníce 3	Zanedbaná péče, návykové látky ze strany matky, výkon trestu odnětí svobody
Sociální pracovníce 4	Návykové látky ze strany matky, fyzické týrání, výkon trestu odnětí svobody

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 4 - Výsledky nejčastějších důvodů přijetí do Klokánku

Komunikační partnerky	Důvod přijetí (počet dětí)				
	Zanedbaná péče	Návykové látky	Výkon trestu odnětí svobody	Fyzické týrání	Bytová a finanční situace
Sociální pracovníce 1	3	2	0	0	1
Sociální pracovníce 2	2	0	2	1	0
Sociální pracovníce 3	5	3	1	0	0
Sociální pracovníce 4	1	5	2	3	0
Celkem	11	10	5	3	2

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3 a 4 ukazuje výsledky nejčastějších důvodů přijetí. **Komunikační partnerka č. 1** uvádí, že nejčastěji jsou děti umístěny z důvodu zanedbané péče. Jako příklad mi uvedla: „*Chlapec býval v internátní školce od 3 let, protože maminka nebyla kompetentní, nezvládala péči o něj a vyvrcholilo to tím, že maminka si chlapce jednou nevyzvedla, údajně kvůli psychické dekompenzaci.*“. Na druhém místě jsou návykové látky ze strany rodičů. Komunikační partnerka uvádí: „*Rodiče jsou závislý narkomani, bezdomovci, nepracují. Děti byly nalezeny v příbytku společně s krysami, to co jedly ty krysy, jedly i děti. Rodiče jsou velmi komplikovaní, tatínek je psychicky nemocný, neustále na nás volal policii.*“. Na dalším místě uvádí bytovou situaci. Komunikační partnerka vypovídá: „*Její maminka má lehkou nebo středně těžkou mentální retardaci, nedokážu to posoudit, ale je to maminka, která byla často bez ubytování. Strídaly s dcerou ubytovny a na základě výpovědi z ubytovny se k nám dívka dostala.*“

Komunikační partnerka č. 2 uvádí, že zanedbaná péče také patří mezi nejčastější důvody spolu s výkonem trestu odnětí svobody. Dále uvedla fyzické týrání. Ve své výpovědi uvádí: „*Na tváři a na těličku měla modré podlitiny a udala, že ji napadl její*

vlastní otec, asi po týdnů jsme přijali i jejího staršího bratra, protože jsme měli důvodné podezření, že tam může být v té rodině ohrožen.“

Komunikační partnerka č. 3 k této otázce zmiňuje, že zanedbaná péče je hlavním důvodem přijetí do Klokánku. Uvádí: *„Matka zmizela neznámo kam a otec nezvládl se o děti postarat, tak je odvedl na OSPOD, kde sdělil, že se mají o děti postarat. Byly to malé děti asi od 8 měsíců do 6 let, s tím, že vlastně o měsíc později byla matka vzata do vazby, kde je do dnes ve výkonu trestu.“* Na druhém místě jsou návykové látky. Komunikační partnerka uvádí: *„Matka je závislá na návykových látkách a otec je ve výkonu trestu. Matka s námi vůbec nespolupracuje a otec se o děti nezajímá.“* Na třetím místě je výkon trestu odnětí svobody. Sociální pracovnice uvedla: *„Dívka je u nás dlouho, přišla jsem z důvodu toho, že její matka zabila svého otce, matka byla odsouzena na 10 let a po 2/3 požádala o prominutí trestu a oni ji to umožnili.“*

Komunikační partnerka č. 4 uvedla, že návykové látky jsou také nejčastější důvod přijetí. Komunikační partnerka říká: *„Maminka se předávkovala prášky, odvezli ji do nemocnice na vypumpování žaludku a i ten nejstarší chlapec, kterému bylo tehdy 8 let, si také vzal také prášky a skončil v nemocnici.“* Zanedbaná péče, znamená, že rodič ignoruje potřeby svého dítěte. Komunikační partnerka sdělila, že zanedbaná péče může být i ze strany pěstounů. Ve výpovědi uvádí: *„Dívka uvedla, že pěstouni jsou k ní hrubý, že ji verbálně i fyzicky napadají. Ukázalo se, že spousta věcí nebyla v pořádku, pěstouni nejsou moc kompetentní, aby se starali o děti. Pěstouni nebyli vytypováni krajem ani magistrátem, ale přímo získali dívku od rodičů.“*

4.3.1 Shrnutí

Ve druhém okruhu jsem se od komunikačních partnerek dozvěděla různé důvody přijetí dětí do Klokánku. Výpovědi sociálních pracovníků se moc nelišily. Většina se shodla na tom, že zanedbaná péče je nejčastějším důvodem přijetí dítěte do Klokánku.

Na druhém místě je závislost pečující osoby na návykových látkách. Jedná se o 10 dětí z 31, jejichž rodiče jsou závislí na návykových látkách. Délka pobytu těchto dětí se pohybuje v rozmezí od 5 měsíců do 5 let. Z výpovědí jsem zjistila, že nejčastěji bývají právě matky závislé na návykových látkách. Otec často nebývá uveden v rodném listě dítěte, o dítě zájem neprojevuje, ale bývá také často uživatel drog.

Následuje fyzické týrán, nástup rodiče do výkonu trestu odnětí svobody a na posledním místě je bytová a finanční situace. Pouze 2 děti z 31 jsou umístěny z důvodu této situace.

4.4 Nejčastější možnosti návratu dětí z Klokánku

Třetí okruh je zaměřen, kam se děti nejvíce vracejí po skončení pobytu v Klokánku. V tabulce 5 jsou seřazeny výpovědi komunikačních partnerek. Tabulka 6 shrnuje výsledky daného okruhu.

Tabulka 5 – Nejčastější možnosti návratu dětí z Klokánku

Komunikační partnerka	Situace po skončení pobytu
Sociální pracovníce 1	Zůstávají, dětský domov, pěstounská péče, jiné zařízení
Sociální pracovníce 2	Zůstávají v Klokánku, dětský domov, zpět k rodičům
Sociální pracovníce 3	Zůstávají v Klokánku, dětský domov, pěstounská péče
Sociální pracovníce 4	Zůstávají v Klokánku

Zdroj:vlastní výzkum

Tabulka 6 – Výsledky návratu dětí z Klokánku

Komunikační partnerka	Počet dětí				
	Zůstávají v Klokánku	Pěstounská péče	Dětský domov	Zpět k rodičům	Jiné zařízení
Sociální pracovníce 1	2	1	0	0	1
Sociální pracovníce 2	4	0	2	1	0
Sociální pracovníce 3	8	4	3	0	0
Sociální pracovníce 4	5	0	0	0	0
Celkem	16	8	5	1	1

Zdroj:vlastní výzkum

Tabulka 5 a 6 zobrazuje výsledky návratu dětí z Klokánku. **Komunikační partnerka č. 1** uvedla, že více dětí zůstává nadále v Klokánku. Jako příklad uvádí: *„Momentálně probíhají soudní jednání, výsledky svědků a děti v Klokánku jsou už rok a moc se to nikam dál neposunulo. Otec byl chvíli v Bohnicích, léčil se vlastně z alkoholu a také se pokusil o demonstrativní sebevraždu, protože se podřezal na místech, kde to není nebezpečné.“* Dále je pěstounská péče. **Komunikační partnerka č. 1** sdělila: *„Bylo to úžasně rychlé, protože během dvou měsíců se našla vhodná pěstounská rodina. Včera se u nás byli poprvé podívat, to setkání proběhlo opravdu hezky. Pani měla slzy v očích, a pokud všechno v pořádku vyjde, tak od září by měl být chlapec už u pěstounů.“* Následuje umístění dítěte do Domova na půli cestě. Pouze jedna dívka z 31 dětí po skončení pobytu v Klokánku bude umístěna do Domova na půli cesty. Dodává: *„Dívka má předjednané místo už v Domově na půli cesty, kam by v 18 letech měla odcházet. Domovy na půli cesty jsou skvělé, protože je těžké ty děti v 18 letech poslat na ulici, a tak jsme strašně rádi, že taková zařízení vůbec fungují. Přece jenom tam má svobodu, ale zároveň i dohled.“*

Komunikační partnerka č. 2 souhlasí s **Komunikační partnerkou č. 1** v tom, že většina dětí v zařízení zůstává. Svou výpověď obhajuje následně: „*Máme tu dva sourozence, kteří jsou v Klokánku už 5 let. Dětičky jsou tady pořád, je to s nimi velmi náročné, protože se projevují geny otce, takže děti mají záchvaty agresivity. Tady ještě fungují dobře, protože toto prostředí znají, ale když jsou ve školce nebo na táboře, tak se nám stalo, že staršího chlapce vrátili, s tím, že napadl nějakou holčičku. Vrátili je nám dvě pěstounské rodiny, bylo to v rámci předpěstounské péče.*“ Komunikační partnerka k tématu uvádí, že pouze 1 dítě z Klokánku se vrátí zpět ke svým rodičům. Rodiče se mezi sebou neumějí domluvit, komu bude dítě svěřeno do péče.

Komunikační partnerka č. 3 se velmi shoduje s **Komunikační partnerkou č. 1** a s **Komunikační partnerkou č. 2**. Na druhém místě uvedla pěstounskou péči. V Klokánku jsou sourozenci, kteří půjdou do pěstounské péče k babičce. **Komunikační partnerka č. 3** uvádí: „*Mysleli jsme si, že také půjdou do dětského domova, ale vezme si je babička ze strany otce. Babička si zařizuje větší byt a teď to vypadá, že by děti mohly odejít co nejdříve.*“ Dále sociální pracovnice k tématu uvádí: „*Dívka je tu dlouhodobě, Klokánek považuje za svůj domov. Výhledově je dívka svěřena do ústavní péče a bude přecházet do dětského domova, až bude rozsudek v právní moci.*“

Komunikační partnerka č. 4 stručně dodává: „*Některé děti tu zůstávají i z důvodu, že soud rozhoduje, kam děti budou umístěny, jestli zůstanou tady v Klokánku nebo budou umístěny někam jinam a pak se uvidí. U některých dětí, ta situace ještě není jednoznačná.*“

4.4.1 Shrnutí:

Všechny 4 sociální pracovnice se shodly na tom, že více dětí zůstává v Klokánku než, aby odešly zpět ke svým rodičům, či do jiného zařízení nebo do pěstounské péče. Z informací, které jsem získala je zřejmé, že 16 dětí z 31 zůstává v zařízení. Hlavním důvodem je neschopnost rodičů se o děti postarat. Děti nemají kam jít, nebo se čeká na rozhodnutí soudu. Na druhém místě je pěstounská péče. Po skončení pobytu v Klokánku bude 8 dětí z 31 umístěno do pěstounské péče na základě rozhodnutí soudu. Z toho pouze 1 dítě bude svěřeno do péče blízké osoby. Na třetím místě 5 z 31 dětí

budou umístěny do dětského domova. Hlavním důvodem jsou návykové látky rodičů a bytová situace.

Na čtvrtém místě se děti vrací zpět k rodičům nebo do jiného zařízení. Jedná se o 1 dítě z 31, které bude umístěno do Domova na půli cesty. A také pouze 1 dítě z 31 se vrací zpět ke svým biologickým rodičům.

4.5 *Kontakt dětí se svými biologickými rodiči*

Čtvrtý okruh je zaměřený na otázku, zda jsou děti v kontaktu se svými biologickými rodiči. Vytvořila jsem stručnou tabulku 7, která zobrazuje výsledky daného tématu. Každá z komunikačních partnerek odpověděla a jejich výpovědi jsem zaznamenala pod tabulku.

Tabulka 7- Kontakt dětí s biologickými rodiči

Komunikační partnerka	Počet dětí	
	ANO	NE
Sociální pracovníce 1	3	4
Sociální pracovníce 2	1	3
Sociální pracovníce 3	2	9
Sociální pracovníce 4	3	6
Celkem	9	22

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 7 shrnuje výsledky k tématu kontakt dětí s biologickými rodiči. **Komunikační partnerka č. 1** na dané téma uvádí, že jsou rodiče, kteří pravidelně za dětmi docházejí, ale jsou i tací, kteří o ně nemají žádný zájem. V jedné ze svých výpovědí uvádí: *„Jsou rodiče, kde se navštěvují tady s dětmi pravidelně např. u chlapce, kde se jenom rodiče neumějí dohodnout, kdo se bude o chlapce starat. Tohle je běžná rodina, nejsou tam problémy s penězi, jenom manželé se rozešli, rozvedli a jakoby se nemůžou dohodnout, ty chodí pravidelně.“* Sociální pracovníce upozorňuje na

to, že v Klokánku je více dětí, které nejsou v kontaktu se svými biologickými rodiči. Jako příklad říká: „*Sourozenci, kteří jsou tu umístěny z důvodu drog matky, tak jejich matka tu naposled byla před třemi měsíci a od té doby tady taky nebyla.*“

Komunikační partnerka č. 2 se shoduje s odpověďmi s **Komunikační partnerka č. 1**. Jako příklad uvádí rodinu, kde probíhalo domácí násilí. Rodiče si nemohou vzít děti domu, probíhá tam jen asistovaný kontakt. V rozhovoru **Komunikační partnerka č. 2** říká: „*Ty děti ze začátku byly hodně traumatizované a inhibované, teď vlastně, jak to vidí s tím ročním odstupem, tak už ty rodiče vnímají malinko jinak. Od té doby probíhá jenom asistovaný kontakt u nás na Klokánku, takže si oni nemohou brát děti domů, kvůli tomu, aby je nezmanipulovali a kvůli bezpečí. Děti by se chtěly vrátit domů, tatínek je k nim teď milý, chová se k nim líp, vřele než jejich matka.*“ Na otázku, zda je vůbec v zařízení dítě, které se s rodičem setkává, odpověděla: „*Ano máme tu dívku, které bude už 18 let a půjde do Domova na půli cesty. Ta se s matkou pravidelně setkává, matka není schopná se o dceru sama postarat, a tak je dívka u nás. Dívka prodělala v dětství meningitidu a dětskou mozkovou obrnu, takže je vlastně v péči odborníků, matka s ní měla docházet na neurologii, endokrinologii, genetiku, ale nedocházela.*“

Komunikační partnerka č. 3 a **Komunikační partnerka č. 4** jsou stejného názoru. Sociální pracovnice uvedly, že v Klokánku je více dětí bez rodičů nebo děti své rodiče neznají. **Komunikační partnerka č. 3** říká: „*Máme tu romskou rodinu, tatínka děti nemají, ten zemřel, maminka asi na jaře v roce 2015 ztratila zájem, občas dětem zavolá a dochází k nám jednou za tři měsíce, s tím, že ještě nezavolá ona, ale zavolá sociální pracovnice z azylového domu, kde maminka bydlí. Maminka naslibuje dětem, že přijde, ale pak se stane, že vůbec nedorazí, takže děti se s ní nevidají.*“

4.5.1 Shrnutí

V rámci výzkumu vyplývá, že 22 dětí z 31 nejsou v kontaktu se svými biologickými rodiči. Rodiče nenavštěvují děti v Klokánku, nejeví o ně žádný zájem. Mezi těmito důvody převažuje hlavně návykové látky rodičů, úmrtí jednoho z rodičů nebo nástup rodiče do výkonu trestu odnětí svobody.

Pouze 9 dětí z 31 jsou v kontaktu s rodiči. Z toho 5 dětí se stýká pouze s otcem. V Klokánku je pouze 1 chlapec, který je v běžném kontaktu se svými rodiči, protože je v zařízení pouze do té doby, než soud rozhodne o tom, komu bude svěřen do péče.

4.6 Způsoby umístění dětí do Klokánku

V pátém okruhu otázek jsem se zajímala o to, zda jsou děti do zařízení nejvíce umístěny na základě žádosti. Popřípadě jaké jsou další možnosti umístění dítěte do Klokánku.

Tabulka 8 – Způsoby umístění dětí do zařízení Klokánek

Komunikační partnerka	Nejčastější způsoby umístění dětí do Klokánku
Sociální pracovníce 1	Nejvíce jsou děti umístěné na základě žádosti OSPODu, dále na základě žádosti rodičů a na posledním místě na základě rozhodnutí soudu
Sociální pracovníce 2	Nejčastěji prostřednictvím žádosti OSPODu, rozhodnutí soudu
Sociální pracovníce 3	Nejvíce na základě žádosti OSPODu, dále žádost rodičů, následuje rozhodnutí soudu
Sociální pracovníce 4	Žádost OSPODu, samotná žádost dítěte a na základě rozhodnutí soudu

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 9 – Způsoby přijetí dětí

Způsob přijetí dětí do Klokánku	Počet dětí
Žádost OSPOD	13
Předběžné opatření	11
Žádost rodiče	5
Žádost dítěte	2

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 9 ukazuje nejčastější způsoby přijetí dětí do Klokánku. **Komunikační partnerka č. 1** k otázce odpovídá, že nejčastěji jsou tu děti umístěné na základě žádosti Orgánu sociálně právní ochrany dětí. Uvádí, že základem je zjištění, že péče rodičů není odpovídající nebo je vážně ohrožen vývoj a život dítěte. Pokud jsou splněné tyto podmínky, tak OSPOD má právo požádat Klokánek o umístění dítěte i bez souhlasu rozhodnutí soudu. Na druhém místě mi **Komunikační partnerka č. 1** odpověděla, že jsou děti umístěny na základě rozhodnutí soudu. Jako poslední je na základě žádosti rodičů. Příklad uvádí: „*Chlapec je tu od září 2015, matka chlapce umístila na dohodu, z toho důvodu, že nemají, kde bydlet.*“ Sociální pracovnice mi sdělila, že pouze jedno dítě je umístěno na základě žádosti rodiče.

Komunikační partnerka č. 2 se shoduje s odpovědí s **Komunikační partnerkou č. 1**, že nejvíce dětí je přijato na základě Orgánu sociálně právní ochrany dětí. K danému tématu vysvětluje, že pokud je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu, musí soud přihlížet především na zájem dítěte. Na otázku ke spolupráci s Orgánem sociálně právní ochrany dětí odpovídá: „*Těch Orgánů sociálně právní ochrany dětí je strašně hodně, každý má jiný přístup, ale většinou máme spolupráci dobrou, jsou někdy výjimky, ale je to spíše v sahání lidského faktoru, každý pracovník je jiný.*“

Komunikační partnerka č. 3 a **Komunikační partnerka č. 4** také uvedly nejvíce dětí přijatých na základě žádosti Orgánu sociálně právní ochrany dětí. Na otázku, zda jsou děti spíše umístěné v Klokánku na žádost OSPODu nebo na základě žádosti rodičů **Komunikační partnerka 3** uvádí: *„Podle statistiky jsou děti u nás nejvíce umístěné na základě žádosti Orgánu sociálně právní ochrany dětí. Ona ta žádost OSPODu je lepší v tom, že ty rodiče nemohou kdykoliv přijít a ty děti si odvést. Jakmile je to na dohodu s rodiči, tak když je napadne, tak mohou přijít a tu dohodu zrušit, i když to není třeba v zájmu dítěte. Jsme rádi, když je to na žádost OSPODu, protože tu žádost může zrušit jenom on.“* S touto odpovědí souhlasí i **Komunikační partnerka č. 4**.

4.6.1 Shrnutí

Výsledky ukazují, 13 dětí z 31, které jsou přijati na základě žádosti obecního úřadu s rozšířenou působností (OSPOD – oddělení sociálně-právní ochrany dítěte). Všechny sociální pracovnice se shodly na tom, že je lepší přijetí na základě OSPODu než na samotné žádosti rodičů. Hlavním důvodem je ten, že rodiče mohou kdykoliv svoji žádost zrušit a dítě si z Klokánku odvést i v případě, že to není v zájmu dítěte.

Na druhém místě je žádost soudu. V Klokánku je 11 dětí z 31, které jsou umístěny na základě rozhodnutí soudu.

Na třetím místě je žádost rodičů. Z výsledků vyplývá, že 6 z 31 dětí jsou v Klokánku na základě žádosti rodičů. 1 chlapec je umístěn na žádost matky, která nezvládala péči o dítě, a to z důvodu bytové situace. 3 chlapci a 1 dívka jsou v zařízení na základě žádosti otce, který se o děti nedokázal postarat. Matka dětí byla vzata do výkonu trestu odnětí svobody a nakonec i otec. V Klokánku je 1 chlapec, který je umístěn na základě žádosti rodičů.

Na čtvrtém místě je samotná žádost dítěte. Pouze 1 dítě z 31 požádalo o umístění do Klokánku. Důvodem byla špatná péče o dítě ze strany pěstounů.

4.7 Děti a pobyt v Klokánku

V posledním okruhu otázek jsem se zajímala, jak se děti v Klokánku cítí. Otázky směřovaly, zda děti Klokánek považují za svůj domov. Tabulka 10 shrnuje výsledky tématu.

Tabulka 10 – Děti a jejich vnímání v Klokánku

Komunikační partnerka	Počet dětí a jejich vnímání na Klokánek	
	Negativně	Pozitivně
Sociální pracovníce 1	1	7
Sociální pracovníce 2	0	11
Sociální pracovníce 3	1	6
Sociální pracovníce 4	2	3
Celkem	4	27

Zdroj:vlastní výzkum

Tabulka 10 shrnuje, jak děti vnímají pobyt v zařízení. **Komunikační partnerka č. 1** se shoduje se **Komunikační partnerkou č. 2**, že děti vnímají pobyt v Klokánku pozitivně. Komunikační partnerka mi jako příklad uvedla sourozence, a říká: „ *Docela pozitivně vnímají pobyt, oni jsou oba dva pozitivní. Starší chlapec to trochu hůře snáší, protože má za matku zodpovědnost, nechce moc přiznávat to, že matka pobírá drogy, to moc si nechce připouštět, ale jinak celkově tady děti rozkvetly a zklidnily se.*“ Komunikační partnerka č. 2 k tomu dodává: „*Máme tu 5 sourozenců, kteří jsou tu už od mala zhruba dva roky, takže to tu mají za domov, oni jsou tady spokojení.*“

Sociální pracovníce č. 3 k tématu odpovídá, že v Klokánku jsou i sourozenci, kteří pobyt vnímají velmi špatně. Uvádí: „ *Hodně špatně vnímají pobyt v Klokánku, nejdříve se děti otce bály, ta malá holčička opakovaně sdělovala, že se bojí, aby tatínek neshodil zase ze schodů maminku a po teče ji zase krev. To násilí bylo opravdu silné. Ty děti byly ze začátku hodně traumatizované a inhibované.*“

Sociální pracovnice č. 4 také stručně odpověděla, že děti jsou převážně v Klokánku spokojené.

4.7.1 Shrnutí

Z výsledků vidíme, jak převažuje pozitivní reakce dětí na Klokánek. 27 dětí z 31 se cítí v Klokánku dobře. Všechny sociální pracovnice se shodly na tom, že děti Klokánek považují za svůj domov.

Na druhém místě je tedy negativní vnímání dětí na Klokánek. Pouze 4 děti z 31 se necítí v Klokánku dobře. Z toho dva sourozenci snášejí pobyt špatně a to z důvodu, že mají obavy o svoji matku. Další dívka ve věku 17 let nepovažuje Klokánek za svůj domov. Ráda by odešla do jiného zařízení. Sociální pracovnice uvedla, že dívka má zajištěný pobyt v Domově na půli cesty. A poslední dívka ve věku 15 let vnímá Klokánek negativně. Sociální pracovnice uvedly, že dívka nechce respektovat pravidla Klokánku.

5 DISKUZE

V následující části bakalářské práce shrnuji výsledky výpovědí jednotlivých odborníků, se kterými jsem prováděla rozhovor. Tyto výpovědi porovnávám s odbornou literaturou a projektem, který vznikl v roce 2012. Projekt Jany Barvíkové a Jany Palonciové s názvem Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu. Základním cílem tohoto projektu bylo získat informace o fungování ZDVOP.

Hlavním cílem bylo získat informace o nejčastějších důvodech umístění dětí do Klokánku a možnosti jejich návratu zpět do rodin.

Projekt Jany Barvíkové a Jany Palonciové (2012) uvádí, že nejčastěji jsou děti do Klokánku přijaty z důvodu bytových problémů. Toto zjištění nemohu potvrdit, naopak všechny komunikační partnerky mi sdělily, že jsou převážně děti umístovány z důvodu zanedbání rodinné péče. Např. **Komunikační partnerka 1:** „*Býval od třech let v internátní školce, protože maminka nebyla kompetentní, nezvládala péči o něj.*“ Pouze dvě děti jsou umístěny z důvodu bytové situace.

Matoušek ve své knize uvádí, že absolutní kritéria, která by definovala hranici špatného zacházení s dětmi a byla nezávislá na době a kultuře, není možné stanovit. Zákon také nemůže vymezit, co je a co není špatné zacházení s dětmi. Je důležité, aby posuzující pracovník byl dobře vycvičen a měl takové zázemí ve vlastní organizaci, které mu umožní sporné případy konzultovat (Matoušek, 2010)

Jana Barvíková a Jana Palonciová (2012) ve svém projektu shrnuly výsledky o možnostech návratu dětí z Klokánků. Většina propuštěných dětí odešla do své biologické rodiny. Opět jejich tvrzení musím vyvrátit. Z mého výzkumu nejvíce dětí nadále v Klokánku zůstává. **Komunikační partnerka 2** uvedla: „*Dětičky jsou tady pořád, je to s nimi trošku náročné, vrátily je dvě pěstounské rodiny.*“ Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na otázku, zda jsou děti v kontaktu se svými biologickými rodiči. Vlčková uvádí, z dlouhodobého hlediska dítě, které má pravidelný, odpovídající a pozitivní kontakt s biologickou matkou (nebo jiným důležitým členem rodiny) lépe prospívá v náhradní rodinné péči. Dítě rozumí své situaci, ví, proč vyrůstá v náhradní rodině. Zároveň není odděleno od svých biologických příbuzných, a tím neprožívá

pocity ztráty a smutku. Bohužel z výzkumu vyplývá, že více než polovina dětí není v kontaktu se svými biologickými rodiči.

Komunikační partnerka 3: „*Tatínka děti nemají a maminka je závislá na návykových látkách, takže děti nikdo nenavštěvuje.*“ V Klokáncích jsou určitá pravidla, která musí být dodržena, pokud se má dítě setkat se svým příbuzným. Povoleny jsou návštěvy jen se souhlasem OSPODu, návštěva musí být předem ohlášena, dále návštěva probíhá v prostorách Klokánku. Pokud se rodiče dohodnou, mohou návštěvu realizovat i mimo zařízení.

Dále jsem se věnovala tématu, jakým způsobem jsou děti do Klokánku umístěny. Podle projektu Jany Barvíkové a Jany Paloncyové (2012), jsou děti nejčastěji umístěny na základě žádosti zákonného zástupce. Dále uvádějí, že v Klokáncích i v dalších typech zařízení byly v porovnání se ZDVOP při ústavních zařízeních umístěny i děti na základě soudního rozhodnutí. Toto tvrzení nemohu potvrdit, naopak všechny komunikační partnerky mi sdělily, že převažuje umístění dětí na základě žádosti Orgánu sociálně právní ochrany dětí. **Komunikační partnerka 3:** „*Podle statistiky jsou děti umístěny na základě žádosti OSPODu, potom je to dohoda s rodiči.*“ Dle MPSV je obecní úřad obcí s rozšířenou působností povinen sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku, dále učinit opatření k omezování nepříznivých vlivů na děti. Musí pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte. Dále musí zpracovat individuální plán k zajištění ochrany dítěte a pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

Z výzkumu vyplynulo, že jsou děti v Klokánku rády. Klokánek děti považují za svůj domov. V posledních letech se o Klokáncích hodně píše ve smyslu zadluženosti. Některé Klokánky jsou bohužel už zrušené. Nyní fond provozuje 17 Klokánek s asi 350 místy, dříve jich bylo 28 s více než pětistovkou míst.

6 ZÁVĚR

Bakalářská práce v souladu s jejími cíly je zaměřena na životní situace dětí, které jsou umístěny v Klokánku. Tato práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou.

V teoretické části jsou popisovány pojmy dítě a rodina, především vývoj dítěte, jeho základní životní potřeby. Dále jsem vymezila pojem rodina, její význam a funkce. V další části se věnuji tématu sanace rodina. Vymezuji její definici a právní rámec. Následuje náhradní rodinná péče, která je poskytována dětem bez rodiny, nebo dětem, které nemohou být vychovány svými biologickými rodiči. Poslední část je samotný fond ohrožených dětí a jeho zařízení Klokánek.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, nejčastější důvody umístění dětí v Klokánku a možnosti jejich návratu. Výzkum byl proveden během měsíce června a července. Rozhovory mi poskytly čtyři sociální pracovníce ze dvou zařízení v Praze. Výsledky byly prezentovány pomocí tabulek, pod kterými jsem uvedla konkrétní výpovědi všech komunikačních partnerek. Výzkum je rozdělen do pěti okruhů. Z toho dva tvoří hlavní výzkumné otázky: *Jaké jsou důvody pro umístění dětí do zařízení Klokánku, a jaké jsou možnosti návratu dětí do domácího prostředí?*

První okruh se týkal samotné charakteristiky dětí, které jsou umístěny v Klokánku.

Ve druhém okruhu jsem zjišťovala nejčastější důvody přijetí dětí, z čehož vyplynulo, že nejčastěji jsou děti umístěny do náhradních zařízení z důvodu zanedbání rodinné péče.

Ve čtvrtém okruhu jsem se zajímala, zda jsou děti v kontaktu se svými biologickými rodiči. Z odpovědí od komunikačních partnerek je patrné, že více dětí není v kontaktu s rodiči. Rodiče o děti zájem nebo jsou ve výkonu trestu odnětí svobody. Dalším kruhem jsou nejčastější možnosti návratu dětí z Klokánku.

Z výzkumu vyplývá, že děti nadále v Klokánku zůstávají. Jejich situace je zatím nevyřešená, čekají na rozhodnutí soudu nebo na vhodnou pěstounskou péči. Navazuje další okruh, ve kterém jsem se zajímala, zda jsou děti do zařízení umístěny na základě žádosti rodičů. Podle výsledku, jsou děti umísťovány do zařízení převážně na žádost

Orgánu sociálně právní ochrany dětí. V posledním okruhu otázek se komunikační partnerky vyjadřovaly, jak děti vnímají pobyt v Klokánku. Všechny se shodly na tom, že Klokánek je pro děti domovem. Více než většina dětí je v Klokánku spokojená, proto si myslím, že toto zařízení je pro děti velmi důležité. Podle MPSV Klokánky patří mezi celkem 71 zařízení, které v ČR poskytují pomoc ohroženým dětem.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie:

BARVÍKOVÁ, J. a kol., 2012. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu*. Vyd. 1. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-100-1.

BECHYŇOVÁ, V., M. KONVIČKOVÁ., 2008. *Sanace rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-392-5.

BERGOVÁ, I., 2013. *Posílení rodiny*. Vyd. 1. Překlad Ivan Úlehla. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0500-5.

COOPER, J., 2001. *Monster from the ID: A Study od Emotional Deprivation and Its Impact On Society*. Lincoln: iUniverse, ISBN 0-595-18-044-2.

DUBOIS, Brenda a Karla Krogsrud MILEY., 2002. *Social work: an empowering profession*. 4th ed. Boston: Allyn and Bacon. ISBN 02-053-4067-9.

DUNOVSKÝ, J., 1999. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 80-7169-254-9.

EMERY, R. Marriage, 1999. *Divorce and children adjustment*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications. ISBN 0-7619-0252-X.

FISCHER, S., J. Škoda, 2009. *Sociální patologie: analýza a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Vyd.1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.

GILLERNOVÁ, I., V. KEBZA a M. RYMEŠ, 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.

HANUŠOVÁ, J., 2006. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-64-4.

HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.

KOLUCHOVÁ, J., 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. Vyd.1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-637-3.

KOVAŘÍK, Jiří a kol., 2004. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-957-7.

LANGMEIER, J., D. KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.

MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, O., 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, O., H. PAZLAROVÁ, 2014. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, O., J. ŠKODA, 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánové péče*. Vyd.1 Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-739-8.

MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.

PLAŇAVA, I., 2000. *Manželství a rodiny: struktura – dynamika – komunikace*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.

SATIROVA, V., 2006. *Kniha o rodině: základní dílo psychologie vztahů*. Vyd. 2. Praha: Práh. ISBN 80-7252-150-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1

VÁGNEROVÁ, M., D. CROSS a W. SUNSHINE, 2012. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Překlad Lenka Vlčková. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Jessenius. ISBN 978-80-87455-14-2

Právní předpisy:

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKO. Zákon č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte.

Internetové zdroje:

FILOZOFIE ÚSPĚCHU. *Motivace* [online]. Petr Franěk ©2011-2017 [cit. 2017 – 09-2]
Dostupné z: <http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskychpotreb/>

FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ. *O FOD* [online]. Fond ohrožených dětí ©2012-2017 [cit 2016-07-01] Dostupné z: <http://www.fod.cz/o-nas>

FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ. *Naše činnost* [online]. Fond ohrožených dětí ©2012-2017 [cit 2016-07-01] Dostupné z: <http://www.fod.cz/o-nas>

NADAČNÍ FOND J&T. *Kontakt dítěte s biologickým rodičem v náhradní rodinné péči* [online]. Nadační fond J&T, [cit. 2017 – 09-2] Dostupné z: <https://www.nadacnifondjt.cz/kontakt-ditete-s-biologickym-rodicem-v-nahradni-rodinne-peci-n133.html>

NAHRADNÍ RODINA. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Náhradní [online]. ©Středisko náhradní rodinné péče o. s., Praha [cit 2015 – 05-15] Dostupné z: <http://www.nahradnirodina.cz/>

STUDIUM PSYCHOLOGIE. *Vývojová psychologie* [online]. Vývojová psychologie, 2016. [cit. 2016-09-11] Dostupné z: <http://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/6-pubescence-adolescence.html>

VLČKOVÁ, Helena, *Metodika pro asistovaný kontakt dítěte s biologickou rodinou* *Rozum a cit, z. s.* [online]. Rozum a cit, z. s. [cit. 2017-03- 18] Dostupné z: http://www.rozumacit.cz/zs/file_prirucky_a_publicace/Metodika_AK-Rozum_a_Cit%282015%29.pdf

VYSKOČIL, Filip, *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice* [online]. Středisko náhradní rodinné péče, spolek Praha 2014 [cit. 2016-09-12] Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Projekty/Pravni_uprava_NRP_v_CR_2014.pdf

8 PŘÍLOHY

Příloha 1

Polostrukturovaný rozhovor

Příloha 1 - Polostrukturovaný rozhovor

1. Jaká je délka Vaší praxe v Klokánku?
2. Jaké je Vaše pozice v zařízení?
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
4. Kolik máte dětí v zařízení?
5. Jaké je kapacita ve Vašem Klokánku?
6. Řeknete mi, o každém dítěti nějaké informace?
7. Kolik je dětem let?
8. Kdy děti nastoupily do Klokánku?
9. Jaký byl zdravotní stav dětí, při nástupu do zařízení?
10. Z jakého důvodu jsou děti umístěny do Klokánku?
11. Jak vnímáte spolupráci s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí?
12. Navštěvují biologičtí rodiče dítě?
13. Navštěvuje dítě někdo z příbuzných?
14. Z jakého důvodu rodiče děti nenavštěvují?
15. Zůstávají děti nadále v Klokánku?
16. Pokud, ne, do jakého zařízení odcházejí?
17. Jak vnímá dítě pobyt u Vás v Klokánku?
18. Považuje dítě Klokánek za svůj domov?
19. Pokud ne, z jakého důvodu?

9 SEZNAM ZKRATEK

č.	číslo
ČR	Česká Republika
FOD	Fond ohrožených dětí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	například
odst.	odstavec
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
Sb.	Sbírka
ZDVOP	zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc